

L. IV. - 1960
ŠTEV. 7-8

SEPTEMBER
OKTOBER

MLADIKA

Uredil
JOŽE PETERLIN

VSEBINA

Msgr. Jakob Ukmar: Temelji našega prosvetnega dela	101
Jože Peterlin: Sprehodi po Koroškem (Ob južnotirolskem vprašanju pred ZN)	102
Faustina: Sobota	104
Griša Mikuž: Pesmi	105
Mirko Javornik: Dve knjigi o tržaških ljudeh	106
Griša Mikuž: Nepomembna zgodba Marijan: Po neurju (pesem)	108
Dr. Milan Starc: Kdaj zdravnik odsvetuje zakon	109
Martin Jevnikar: O Turnškovi drami »Kralj Samo«	109
Nataša Kalanova: Otrok gre v šolo, Grozdje zori	110
Te-Kr.: Grozljive perspektive	110
— dro: Slovenska beseda	111
J. V.: Tržaška revija »Trieste«	112
St. V. Bennet: Škofov berač	112
Mitja Volčič: Med olimpijskimi tekmovalci	114
Salvatore Kollwitz: Pogled skozi okno (pesem)	114
Jože Peterlin: Pomembnost naše radijske postaje	116
Radijski sporedi	118
Miranda Zafred: Razvojna pot kinomatografije	120

— • —
Slika na naslovni strani:
Trst ob zahajajočem soncu

Revijo izdaja in urejuje uredniški odbor. Uredništvo in uprava: Trst, via Trento 2 — Gorica, Riva Piazzutta 18

Odgovorni urednik: Dušan Jakomin

Registrirana na sodišču v Trstu št. 193

Naslovno stran opremil ing. Fr. Piščanc

Poštni čekovni račun št. 11-975

Tiskala tiskarna »Graphis«, Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

POT V SOLO

Vem, da ni »Mladika« pedagoška posvetovalnica, vendar bi Vas rada vprašala za mnenje o tej zadevi:

Moja hčerka se vsak dan vozi z vlakom v šolo. Že lansko leto sem opazila, da prinaša s te poti najrazličnejše grde izraze, da se ne vede več tako kot se je prej in da so ti isti pogovori s prijateljicami zelo površni in plehki. Prej je bila hčerka zelo resna in (vsaj zdelo se mi je) zelo pametna, zdaj pa je vse preveč površna in čudna. Kaj naj naredim? Sama sem že dosti razmišljala o tem. Razen tega pa to zadeva tudi toliko drugih otrok in morda ni napačno, če javno spregovorimo o tem.

S. D.

Vprašanje poti v šolo skrbi vsake starše in ni čudno, da najbrž prav posebno še tiste, katerih otroci se vozijo z vlakom, s tramvajem z Opčin, z avtobusi in podobno. Ne samo, da otroka ta pot utruja, saj morajo vstajati precej zgodaj, ampak so izpostavljeni tudi družbi slabih potnikov. Če nimate posebnih razlogov proti temu, bi bilo možno poslati otroka v zavod k šolskim sestram pri Sv. Ivanu. Če pa želite imeti hčerko na vsak način doma, jo pa morate pač pripraviti na to vsakdanjo pot. Morda se iz Vaše vasi kdo starejših pametnih ljudi tudi vozi vsak dan v mesto. Ali bi otroka ne izročili temu človeku in ga naprosili, naj pazi na dekle. Saj se vozijo skoraj iz vsake vasi dnevno ljudje na delo ali v urade. Če pa ne najdete nikogar in če je hčerka že nekoliko odrasla, pa ji toplo priporočite, naj na vlaku ponavlja za šolo in naj se ne družijo z učenci, ki dirjajo po vlaku s sedeža na sedež in se samo zabavajo. Navadno je med otroki vedno tudi nekaj takih, ki so mirni in ki jih starši z enako skrbjo kot Vi pošiljajo vsak dan v šolo. Pa tudi sami včasih nadzorujte te poti na ta ali drug način in vedno znova opozarjajte. Gotovo ta Vaša skrb in trud ne bosta ostala brez uspeha. To je seveda le ena misel, ki se je sprožila ob Vašem vprašanju. Morda bo v prihodnji številki še kdo drug odgovoril, morda kak profesor, duhovnik, vzgojitelj sploh, ali pa se bodo oglasili še drugi starši. Saj so otroci naš največji zaklad in jim moramo posvečati vso skrb, da bi ostali dobri in poštenei.

NASI VRTOVI

Imam hišo in pred njim precej velik vrt. Rad bi ga nekoliko uredil, pa ne vem prav kako. Pogosto sem mislil, ko sem prebiral »Mladiko«, da bi morda revija, ki je družinska, prinesla kaka navodila tudi o tem, kako bi uredili svoje vrtove. Saj некоdo so se odlikovali vsi slovenski domovi prav po tem, da so bili že na zunanji lepi in da je bilo vse okoli njih lepo in okusno urejeno. Mislim, da bi s tem mnogim bralcem zelo ustregli.

M. Sancin

Ze sami smo mislili na to, da bi lahko revija prinašala tudi kaka praktična navodila kar zadeva naše domove. Vi, gospod Sancin, ste prišli s konkretnim vprašanjem. Naprosili bomo strokovnjaka, da bi nam napisal nekaj člankov, kako bi uredili in oplešali naše vrtove okoli hiše. Trenutno sicer to ni aktualno, ker jih bomo morali za zimo samo pospraviti, pač pa za pomlad. Upamo, da nam bo uspelo, zadovoljiti Vas.

Enako bomo skušali dobiti nekaj člankov o tem, kako stilno urediti notranjost doma in naša stanovanja. Tudi to vprašanje nas pogosto muči.

Tudi druge naše čitatelje prosimo, da nam izrazijo kako svojo željo glede vsebine revije. Morda jim bomo mogli ustreči.

TELEVIZIJA

Ali priporočate, ali odklanjate televizijo?

M. M.

To je malo preskopo vprašanje. Ni mogoče, da bi odklanjali tako veliko dobro in plod tolikega tehničnega napredka kot je televizija. Seveda pa nastaja ob njej polno drobnih vprašanj, da jih naštejemo le nekaj: televizija in družina, televizija in otroci, televizija in njen spored itd. V Ameriki je televizija zelo razširjena, saj skoro ni družine, ki bi je ne imela. Prav zaradi tega pa so se začeli ukvarjati z vprašanji, ki so s tem v zvezi, menda predvsem, kaj bo z družino, če bo televizija tako vladala v domovih kot zdaj. Pravijo namreč, da so s tem družine razbite. Sploh ni več časa, da bi se mož in žena pogovorila, niti da bi se otrok pogovoril z materjo in očetom ali pa otroci med seboj. Zjutraj hiti oče na delo, otrok se odpravlja v hitrici v šolo. Ko pride oče proti večeru do-

Temelji našega prosvetnega dela

Za enajsti tabor Slovenske prosvete smo naprosili prelata dr. Jakoba Ukmarja, da bi spet spregovoril zamejskim Slovencem. Sivolasi monsinjor, ki je tako tesno povezan s svojim narodom, z njegovo bolečino in vero, z obupom in neustrašeno stjo, je ponovno postavil jasne temelje, na katerih mora graditi Slovenska prosveta svoje delo na Tržaškem in Goriškem. Dr. Ukmar je med drugim dejal:

»Lepo je, da ste se danes sešli na tako slovesen tabor, v katerem boste na novo spričali trdno voljo našega ljudstva, da hoče tu na svoji zemlji živeti v tisti svobodi, ki mu garantira prost in pošten razvoj v verskem, narodnem in socialnem pogledu.

Častiti zborovalci! Namen teh taborov je, da se zopet navdušimo za slovensko besedo, za slovensko pesem in druge naše kulturne dobrine. Tako so ti shodi za naš narodni obstoj brezdvomno velikega pomena.

NAŠA PRAVIČNA DEFENZIVA

Tu moram ugotoviti, da smo v pravični defenzivi mi vsi, ki branimo te narodne zaklade, ki nam jih nihče ne sme krasti. Žal je moderno poganstvo, ki oznanja preziranje manjšega naroda, nalezljiva bolezen, ki se je prijela tudi takih, ki se ponajajo s svojo tisočletno krščansko kulturo.

Želimo torej, naj bi tako imenovani kristjani postali pravi kristjani, umevni in pravični do narodnih manjšin. Samo tako bo zagotovljeno mirno sožitje v državnih mejah.

NARODNI SAMOMOR — VELIKO MORALNO ZLO

Pa kakor je tlačenje manjših narodov proti naravnemu in božjemu pravu, tako je tudi narodni samomor veliko moralno zlo. Z drugo besedo se to pravi: slovenske otroke, in sicer številne, pošiljajte v slovenske šole. Ne sramuj se svoje slovenske matere, ne v domačem krogu, ne v javnosti. Slovenska beseda, vezana in nevezana, ti bodi dražja ko vsaka druga.

Bog daj, da bi naše ljudstvo ne samo krščansko verovalo, ampak tudi res krščansko živelo. Saj tako majhen narod nima v sedanjih političnih razmerah druge zaslombe kakor tisto, ki jo ima v svoji lastni verski in moralni vrednosti. Samo globoko verno in moralno čisto ljudstvo bo imelo zdravo odporno moč proti sovražnim silam in bo v narodnem pogledu docela zanesljivo. Materializem, brezboštvo, ki se nam vsiljuje, to nas ne bo rešilo, ampak pogubilo.

BOŽJI BLAGOSLOV NAŠEMU DELU

Sklepam z željo, naj božji blagoslov spremlja današnji tabor, pa tudi vse versko-moralno, vse kulturno in socialno udejstvovanje našega ljudstva in njegovih voditeljev.«

Rožna dolina na Koroškem

Sprehodi po Koroškem

(Ob južnotirolskem vprašanju
pred Združenimi narodi)

JOŽE PETERLIN

Bežim pred prvimi deževnimi jesenskimi dnevi skozi Kanalsko dolino na Koroško. A že v Ukvah, ki so vse prazne in zapuščene (vse drugače kot poleti!), začne znova pršeti dež. Potem me spremlja megleno ozračje in rosne kaplje čez mejo, mimo Vrbskega jezera do Celovca.

Celovec! Tudi tu dežuje. Preostane mi kavarna, ali bolje, gostilna; kavarne, v dobesednem pomenu ne najdem. Vendar imajo poleg piva in vina tudi kavo. Kavo, dvakrat dražjo kot v Italiji, a tudi dvakrat slabšo.

Avstrijski časopisi, ki vise na steni, z velikimi črkami spremljajo zasedanje Združenih narodov: Hruščeva, ki potuje z mnogimi vzhodnimi veljaki na zasedanje. Vzel je s seboj tudi predsednike republik Ukrajine, Mongolije... sestavnih delov Sovjetske zveze. Prispel je tudi predsednik Jugoslavije, vendar ta ne vodi s seboj predsednikov republike Slovenije, Hrvaške, Makedonije... Tam bo govora le o eni sami državi Jugoslaviji, ne bo pa se v tem zboru tolikih narodov vsega sveta slišalo besedo predsednikov tudi drugih republik Jugoslavije. Škoda! Govorili bodo predstavniki tolikih še manjših narodov kot je moj narod in predstavniki tolikih zaostalih plemen, ki so po kulturni stopnji še tako neskončno daleč za mojim narodom. Zakaj? Le zakaj ne moremo povzdigniti svojega glasu, svojega slovenskega imena v tem zboru narodov kot enakopravni ljudje!

Žalosten vstanem in hitim na ulico. Nebo se je za trenutek zjasnilo. Pred menoj naenkrat zraste velika stavba Mohorjeve družbe. Kmalu me zajame pesem tiskarskih strojev: tiskajo slovensko knjigo. Pratika je že skoraj gotova. Večerniška povest — domača, izvirna je že natisnjena. Koledar Mohorjeve družbe je v delu. Tu prvič zvem, da bo letos ločen za Koroško in Primorsko, torej bo letos goriška Mohorjeva družba izdala svoj koledar. Malo mi je žal za tisto skupnost, ki se morda preveč rahlja, skupnost dveh vej mojega naroda, ki ju družijo tako zelo podobna usoda. Morda pa bo tako koledar le bolj odraz in odmev ljudi za morjem in na Goriškem in bo zato našel lažjo pot v vse slovenske domove. Koroški pa bo tako še bolj koroški in še bližje koroškim ljudem. Morda...

Ogledujem si hišo in pot me zanese v dijaški zavod, ki je v istem poslopju. Iz starega poslopja so nastali lepi študijski prostori, spalnice, jedilnice... Po hodnikih, ki so

bili leta in leta mrki, mračni in tihi, se preliva živa mladost. Na drugi strani so prostori za dijakinje slovenske gimnazije, ki jih oskrbujejo šolske sestre. Dijakinje so polne ognja, zdravja in lepote! Prav zdaj končujejo nad vsemi temi prostori kapelo, zgrajeno zelo moderno: ničesar odveč — le velik križ na robu oltarja, tabernakelj in večna luč. Naj samo to vabi poglede in srca mladih ljudi v lepih, udobnih klopeh s klečalniki. Čudovita zbranost bo lahko vladala tu.

Ah, da! To so študentje slovenske gimnazije v Celovcu. Postopoma raste od razreda do razreda. Letos je bil odprt šesti razred, še dve leti in gimnazija bo popolna. Teh šest razredov pa obiskuje okoli 230 učencev. Dve sto trideset mladih ljudi, za katere ni nihče do zdaj vedel da so, posebno niso tega pričakovali Nemci. Nov rod raste, rod slovenskih izobražencev na Koroškem. Nekaj velikega je to!

Ze sem prepričan o avstrijski demokraciji, ker se tudi Avstrijci bore prav ta trenutek za pravice svoje manjšine na Južnem Tirolskem. Pogledam malo bližje.

Ah, ne! Po tolikih letih podpisa mirovne pogodbe so Avstrijci dali Slovencem do zdaj edino slovensko gimnazijo. Bajе zato, ker so bili prepričani, da se ne bo vpisal vanjo noben slovenski dijak. V ljudskih šolah pa je še vedno kot je bilo. Vemo, da so stari hujskači stavkali v imenu učenčkov in da so jim na križpotjih pravili naj gredo kar domov, da ne bo šole, ker da stavkajo. In učenec je zmeraj vesel počitnic. To stavko pa so oblasti sprejele kot protest proti starim šolskim zakonom, da se morajo na Južnem Koroškem v šolah učiti obeh jezikov. Zdaj se slovenščine ne uče skoraj nikjer, ker učiteljstvo v splošnem tudi premalo zna slovenščino, da bi jo poučevalo.

Od svetih bratov Cirila in Metoda so duhovniki oznanjali božjo besedo v jeziku, ki ga naš narod govori. A zdaj mora katehet učiti slovenske otroke tako, kot so zadnje določbe glede šolskega pouka. Slovenski otroci naj tedaj tudi molijo v šoli le nemško.

Pri Združenih narodih Avstrjci zahtevajo pravico za svojo manjšino!

Hodim po koroških vaseh. Vas v bližini Celovca je bila ob mojem zadnjem obisku še zelo slovenska. Zdaj je skoraj

popolnoma nemška. Sprašujem, kako to. »Nimamo slovenske šole,« pravijo. »Doma govorimo slovensko, a drugod nikjer. Imeli smo slovenskega duhovnika, ta je umrl. Potem niso poslali nobenega. Ob nedeljah je hodil eden, ki pa ni znal našega jezika. Bilo je vse nemško. To je trajalo več let. Potem so poslali tega gospoda, ki ga imamo še zdaj. Toda tudi on ima vse nemško. Pravi, da je dobil navodila, da se ne sme nič spremeniti, ampak mora vse ostati tako kot je bilo tedaj, ko je oni gospod hodil iz Celovca in je imel vse nemško...«

Toda Avstrija prav v tem trenutku zahteva vse pravice za svojo manjšino na Južnem Tirolskem!

Obiščem drugo vas tudi v Rožu. Tudi ta je postala v nekaj letih nemška, med tem ko je bila prej slovenska. Pri-povedujejo isto: »V šoli ni nič slovenskega. V cerkvi je pa tako: Gospod, ki so bili Slovenec, so bili prestavljeni. Sem pa so poslali drugega gospoda, ki ne znajo nič slovenskega. Če znamo ali ne znamo nemško, moliti moramo in spovedovati se moramo po nemško...«

Bežim iz vasi in mi je strašno hudo. Mislim na Kristusovo navodilo: »Pojdite in učite vse narode...« Mislim na sedanjega svetega Očeta, ki daje navodila, da je treba misijone postaviti na nove temelje: afriškimi in azijskimi in vsem drugim narodom naj oznanjajo Kristusov Evangelij domači duhovniki v domačem jeziku... Vem, da bo tako moralo priti kmalu tudi na Koroškem.

Nepozabno pa ostane srečanje z Mladjevci — koroškimi fanti, ki so izdali literarno revijo »Mladje«. Še svežo so prinesli iz Mohorjeve tiskarne. Revija je lepa in čista, bolj osebna izpoved sodobne koroške mladine kot programska in ideološka dogmatizacija, je krik in sprostitvev zatajevanih čustev. Mohorjeva družba, ki je založila to, tudi oblikovno zelo posrečeno brošuro, je pokazala veliko razumevanja za mladino, ki išče poti, a je zdrava in iskrena. Ob tem zgledu najstarejše slovenske katoliške kulturne založbe bi se mogli mnogi, ki dlakocepsko in nezaupno pretakajo besede, dosti naučiti. »Mladje« pa zasluži, da ga prihodnjic ocenimo podrobno.

Vračam se v mesto. Časopisi prinašajo vest, da priznava avstrijska vlada Slovincem njihov jezik kot uradni jezik. Vendar! Končno je doživel ta zapostavljeni in toliko preganjani jezik na Koroškem svojo pravico, svoje priznanje. Nebo se znova jasni...

Berem dalje, a isti list pravi takoj za to veselo novico, da je bilo to Slovincem obljubljen v trenutku, ko Avstrija zahteva pravice za svojo manjšino v Italiji. A — zdaj razumem. Samo zato! In že nemško govoreče prebivalstvo zboruje in je ogorčeno zaradi te drobtine. Takoj zahteva štetje slovenske manjšine, potem, ko so jo pošteno prestrašili. Šele potem bi videli, kje bi bil lahko tudi slovenski jezik uradni jezik. Spet izigravanje...

Razmišljam, s kakšno moralno pravico zahteva ta narod pravico za avstrijsko manjšino v Italiji, ko pa sam tako posmehljivo in vnebovpijoče tepta pravice slovenske manjšine v lastni državi?

V tem trenutku mi prihaja na misel, kaj bo rekla in kako bo glasovala jugoslovanska delegacija pri Združenih narodih s samim predsednikom države na čelu, ko bo na dnevnem redu Južna Tirolska. Ali ne bo edinstvena prilika, da bi tedaj povedali, kako je z našo manjšino tu in tam?

Iz zamišljenosti me zdramijo skupine slovenskih duhovnikov, ki prihajajo na dušno pastirski dan v Celovec. Vsake kvatre se zgrnejo ti slovenski dušni pastirji iz vseh farà na skupno zborovanje. Prihajajo od Sel in Globasnice, iz Škocjana in Kamna, iz Šent Jakoba in samih Djekš, te naj-severnejše slovenske fare. Hodijo upognjene postave trdih in v življenju preizkušenih župnikov, s palico v roki in z nahrbtnikom na rami, v škornjih in suknji... Veliko so doživeli ti možje in utrujene so njihove noge. Občudujem pa v njih veliko vero in brezmejno ljubezen do njihovih faranov. Kasneje prihajajo, največ z vozili, kaplani. Ti so vse bolj hitri, pa seveda bolj prožni in veseli. Da, to je živo slovenstvo Koroške, to je živa vera v bodočnost in v neskončno božjo pravičnost. Dokler je narod zvest veri, je zvest Besedi in nihče ga ne bo izigral za njegove pravice.

Dijaki Slovenske gimnazije v Celovcu pojo na zaključni šolski prireditvi

Tabor Tržaških Slavencev

Enajsti tabor Slovenske prosvete je znova združil velike množice Tržaških in Goriških Slavencev. Še vedno je to največji prosvetni praznik na Krasu, ki ga vsako leto nestrpnost pričakujemo. Letošnji tabor je bil posvečen glasniku slovenske Besede, dr. Ivanu Preglju, in je dobil tabor tako neko posebno noto, ki je zvenela ves popoldan s tega prelepega Repentaborskega griča.

V uvodu je prelat dr. Jakob Ukmar povedal nekaj temeljnih misli, ki nas morajo spremljati pri prosvetnem delu in morajo biti obenem vodilo družinam v slovenskih domovih. Prelatov govor objavljamo na prvem mestu.

Za tem je pozdravil tabor zastopnik Goričanov, gospod Bolčina, ki je med drugim dejal:

V čast si štejem, da Vam lahko v imenu goriške Slovenske katoliške prosvete prinašam prav tople pozdrave. Obenem čestitam Slovenski prosveti za prireditve tega tabora, ki je nov člen v verigi slovenske katoliške kulture, nov prikaz Vašega dela, nov dokaz našega obstoja.

Plamen slovenskih taborov se z leta v leto jači in s podvojeno močjo zablesti z repentaborskega griča. Iskre tega plamena se kakor kresnice v kresni noči širijo od veselega Trsta preko sončne Gorice do Celovca in Gosposvetskega polja in nosijo na njihovih perutih dih slovenske pomladi. Zaključim naj s toplim voščilom Slovenski prosveti iz Trsta, ker sem uverjen, da njeno delo vodi navzgor — Bogu v čast in narodu v ponos!

Taborjani so pozdrav goriškega zastopnika sprejeli z velikim navdušenjem in simpatijo. Srčno želimo, da bi bili tabori spet skupne prireditve, da bodo tako še bolj slovesni in nas bodo še bolj med seboj povezali, tako kot je izrazil željo g. Bolčina.

V imenu Slovenske prosvete je za tem prof. Jože Peterlin posvetil tabor pisatelju dr. Ivanu Preglju, ko je dejal:

Naš današnji tabor posvečamo dr. Ivanu Preglju, pevcu naše drage materine besede, oblikovalcu blagglasnosti naše govornice.

Posvečamo ga umetniku, ki je v pravem smislu ljudski umetnik, saj raste njegova umetnost iz naroda, iz njegove vere in upanja.

V njegovi knjigi polje pristno in nepovzročeno življenje: smeh in jok, vrisk in upor, molitev in včasih tudi kletev, a iz kletev in pregrehe se Pregljevi ljudje prerajajo v očiščenju in rastejo v zatajevanju, v žrtvah in pogumnih dejanjih, v zvestobi in ljubezni, da zablestne kot značaji v močnatosti. Da, Pregelj je poveljal močnatost in odločnost, blagoslovil je upor proti krivici in boj za pravično in pošteno stvar. Pregelj ni cmerav, ampak zdrav kot kraško

SOBOTA

FAUSTINA

Kot vsako leto, je tudi letos jesen na Krasu čudovito lepa. Cvetje že rumeni, po vinogradih bo grozdje kmalu zrelo.

Danes je sobota. Teden dni je, kar sem se vrnila s počitnic. Dan je sončen, zrak je čist. Sončni žarki so prozorni in sinji. Tovorni vlak je pravkar privozil mimo naše hiše in pretrgal jutranjo tišino.

Te dni sem globlje prisluhnila sebi. Kar se je bilo nabralo lepega ob vsakdanjem dnevu in skrbih, neslišno odpada. Tako čudno je vse okrog. Vsaka stvar mi je tuja, ne morem zajeti ritma vsakdanjega življenja.

Z veliko negotovostjo sem odšla v mesto. Pogled je obležal na morju, ki je posebno za popotnika s severa čudovito presenečenje, tokrat je bilo tudi zame. Če je človek daleč od njega, zboli. Prikazal se je kriški portič — kdove kakšen je bil današnji ribolov? Nato miramarski grad, za njim Barkovlje. Tu so moji prvi znanci. Srce mi je živo utripalo. Danes je bil zame namreč važen dan. Sla sem po odgovor. Nisem vedela, kaj naj rečem. Bala sem se, kaj bodo rekli. Toliko časa sem čakala! Mestni vrvež me ni motil, ker sem mislila samo na odgovor, na tiste odločilne besede. Že sem si predstavljala, kaj storim, če dobim službo.

Uredila bi si življenje, potlej me ne bi več znanci nadlegovali z vprašanji: »Kaj bo s tabo, odloči se!« Tedaj bi zgrabila s smehom ves svet, saj sem tudi jaz človek in imam pravico do trenutka sreče. Stojan mi je rekel: »Telefoniraj mi takoj ali pa piši!« Tako mu bom lahko sedaj svobodneje odprla svoje srce in mu povedala, kako ga imam rada. V pismu človek marsikaj pove, česar ne more z besedo.

Dolgo sem čakala na hodniku, preden so me sprejeli. Minevala me je že potrpežljivost. Ko sem vstopila, so se mi kolena šibila. Sprejela me je precej mlada in elegantna gospa. Pogled je obvisel na njenih očeh. Gledala me je ostro, skoro posmehljivo. Govorila mi je o vseh mogočih zakonih, preko katerih ni mogoče in mi kazala razne listine. Hotela me je prepričati, da nimam več kaj iskati tam, ker že delam drugje, kjer me gotovo dobro plačujejo.

»Konec koncev góspodična,« je rekla, »mi je žal, a vam ne morem pomagati! Navsezadnje imate še starše, ki vas vzdržujejo. Poročeni tudi niste, torej nimate prav nobenega bremena na ramenih. Bili ste tudi vse poletje na letovišču, kajne?«

Ne vem več, kaj mi je še pravila. Bila sem že pri vratih in prišla za kljuko, ko sem se nehote še enkrat obrnila k njej. Obe sva se gledali in govorili brez besed. Brez besede sem tudi odšla.

Ne vem, kako sem prišla na cesto. Nisem stopila v bar, da bi napisala Stojanu nekaj vrstic, še manj pa, da bi mu telefonirala. Hodila sem počasi po mestnem asfaltu. Slutila sem, da se je v meni utrgalo nekaj velikega. Polastilo se me je neutešeno hrepenenje. Iskala sem med množico Stojanov obraz, da bi mu izlila svojo bol, če bi jo razumel. Toda vse iskanje je zaman. Kmalu bo poldne. Sonce že močno pripeka. Gotovo je še na delu.

Spet sem tako sama, čisto sama! Kaj ve tista gospa o meni? Ali ve, kaj vse sem počenjala v letošnjem poletju? Kako sem dolge ure prala tv vlažnem prostoru. Mislila sem, da mi voda reže roke, tako je bila mrzla. To je bilo moje letovišče vse poletje! In da delam drugje! Ko bi se zanimala, če se že briga za to, bi videla, da je to le priložnostno delo, in da se zelo moti, ko pravi, da me dobro plačajo. Tako si ne morem ustvariti toplega lastnega doma in življenja.

Ko sem v svoji zmedi in s svojimi mislimi prekoračila ulico, sem se zaletela v ženico. Prodajala je ciklame. Bilo je zadnje naše letošnje cvetje. Po nerodnosti sem ji raztresla več šopkov na tla. Hitro sem pobirala cvet za cvetom in jih lepo spravljala v šopke kot so bili prej. Sram me je bilo, bala sem se, da bi prišel kak znanec mimo. Ozrl bi se po meni z ironičnim nasmehom. Ko mi je ostal v rokah zadnji šopek, sem ga kupila.

Zdaj sem doma. Cvetje sem položila v vazo. Gledam ga. Kako lep vonj ima! Jesensko cvetje, za njim pride zima. Zopet se bo začel zame isti, pušti dnevni red. Bojim se zime, tako zelo se bojim njenih večerov, ko divja burja in zapade sneg. Zakaj se je moral današnji dan tako končati? Zakaj se mora vse, kar gradim in upam, razbliniti v nič? Saj vendar zahtevam in želim tako malo sreče, samo drobec. Pozimi v vlaku pozebam in včasih v njem vsa trudna zadremujem. Zdaj čakam samo na pomlad, na prvo cvetje, ki bo pognalo na naših gmajnah. Kaj mi bo prineslo, je velika uganka. Kajti vse je še zelo daleč.

Mislím samo, da je jutri nedelja, novi dan.

GRIŠA MIKUŽ

POZABLJENI VAL

Vrnil se je pozabljeni val življenja
v boleče vzdrušje
sončnega dneva,
kjer se utopljenec svetijo mokre oči.

Moja senca je kratka:
nič več ni prostora v mojem imenu
za val,
ki se vrača ...

VELIKI REQUIEM

V brezmočnem gozdu
so moji razgaljeni boki zemlja.
Brdim
v razklanih žilah mlade smrti.
Mir.

Pesmi

SAM

Na zemlji bogatega vinograda
sem se vrnil v trudno luč jeseni:
sam.

ZA ČAS RAZSTANKA

Prišel je veter z juga:
na votlih dlaneh ima duh morja.
Soparni veter nedogorele sreče
nama je odvezel telesi:
dva pramena nekdanje veličine.

Trpiva:
vse samo za čas razstanka.

brinje. Zato bo naš človek še dolgo lahko zajemal iz njegove umetnosti zdravje in vero v bodočnost.

Danes mu posvečamo tabor, ker se nam zdi, da je bil deležen vse premalo javnega narodovega priznanja, vse premalo hvaležnosti posebno ob svoji smrti.

Tržaška mladina, občudovalka Pregljeve umetnosti, bo zaigrala njegovo zgodovinsko igro »Zdrava deva, Katarina!«. Mislím, da bo ta igra danes prvič igrana na odru. Izbrali smo jo, ker je Pregljeva.

Naši ljubljeni govorici, ki jo govorimo po Preglju, velja naš praznik. Našemu jeziku, tolikokrat potisnjenem v stran, tolikokrat neenakopravnemu!

Naš materni jezik ostane naša ljubezen in naš ponos, naša zvestoba in vdanost, naš smeh in naše vriskanje, naš jok in naša pesem ...

Praznik slovenske besede pa je tudi praznik slovenske misli. Zvestoba in vdanost besedi, je zvestoba slovenstvu.

Slovenci, poveličajmo svojo Besedo po Preglju!

Za temi besedami prof. Jožeta Peterlina je pričela predstava, ki jo je tudi sam vodil.

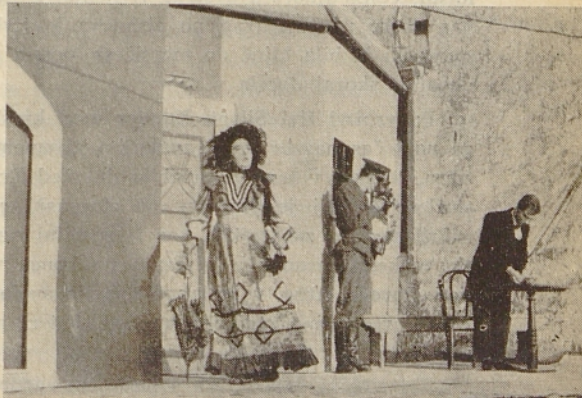
Od tedaj so že minili meseci, vendar še vedno nosimo v sebi tiste nepozabne prizore, ki so jih oživljali mladi igralci.

Nastopili so: Aleksij Pregarc, Ladi Vodopivec, Drago Stoka, Marinka Teuerschuh, Marija Oficija, Jurij Slama, Ivan Bužečan, Miro Opelt, Robert Petaros, Gregor Pertot, Stana Oficija, Franc Mljač, Saša Rudolf, Jurij Vodopivec, Pavel Bajc, Pavle Makuc, Miro Kafol, Mirko Javornik ml., Aleksander Pertot, Franko in Edi Žerjav in drugi.

Ne moremo govoriti o igri vsakega posebej. Kritika je že tedaj priznala igralcem lep uspeh občinstvo pa jih je nagradilo s toplim odobravanjem. Nihče ni mogel preko dejstva, da je igralo z velikim veseljem in zanosom okoli trideset mladih tržaških izobražencev, ki tudi sicer nastopajo v okviru Slovenskega odra. Kdor gleda z resničnim dopadenjem slovensko življenje med nami, je moral biti tega nastopa samo vesel.

Bil je lep večer, ko se je polagoma množica ljudi razhajala s toplim pozdravljanjem. Saj tabori na Repentabru niso več samo obisk prireditve, ampak srečanje med ljudmi, ki se morda včasih ne vidijo vse leto. Z Repentabra odhajamo vsako leto z nekim zadovoljstvom, ki se ga ne da popisati. Zdi se, da potem spet laže živimo. In to je zelo veliko. Če ne bi ničesar drugega ti tabori prinesli kot to, zasluži Slovenska prosveta zanje toplo hvaležnost nas vseh.

St. P.

»Zdrava deva, Katarina!« — (Stana Oficija, Saša Rudolf in Ivan Bužečan)

Dve knjigi o tržaških ljudeh

Slovenska Matica v Ljubljani, ki je poleg Mohorjeve družbe najstarejša založba v Sloveniji, je svoje izdaje v 67. letu obstanka nekako posvetila Primorju in primorskim pisateljem. Poleg knjige Franceta Steleta »Umetnost v Primorju« je izdala tudi dve deli tržaških pisateljev Alojza Rebule in Borisa Pahorja. Prvi je napisal zanjo svoj doslej največji in najpomembnejši tekst, skoraj štiri sto strani dolgi roman »Senčni ples«, drugi pa zbirko novel in prikazov »Na sipini«, ki v njegovo, že dokaj jasno omejeno ustvarjanje ne prinaša česa posebno novega.

Rebula in Pahor sta Tržačana ne le po rodu, temveč tudi po pričujočih knjigah; vendar prvi neprimerno bolj značilno in aktualno kakor drugi. Skupna bolečina obeh, ki nepretrgoma zveni pod njunim pripovedovanjem, je pretekla in sedanja usoda slovenstva in slovenskih ljudi na kosu zemlje, kjer sta se rodila in kjer živi. Rebula jo skuša oblikovati v tragiko, porojeno iz globine in iz najrazličnejših življenjskih, človeških in notranjih spopadov. Ob Pahorju pa se zdi, da se mu jo navzlic vsem mučno vrtajočim prizadevanjem posreči le registrirati, jemati na znanje. Občutek, ki se sili ob vzporednem branju obeh del je, da Rebula pripoveduje in oblikuje, ker mora, Pahor pa, ker se je zavzel, da bo. Zaradi tega se zdi prepričljivost in umetniška moč prvga večja in resničnejša kakor drugega.

Kakor vse dosedanje Rebulove knjige je tudi »Senčni ples« zasnovan široko, simfonično, z mnogimi inačicami na osnovni motiv. Pisec je doslej uradno, dasi po krivem, med Slovenci veljal za nekakšega tržaškega Jurčiča v dvajsetem stoletju, to je, za epičnega prikazovalca zunanjega Krasa in njegovih preprostih ljudi, kvečjemu za Kosovela v prozi. Z novim romanom je, kar se tiče tako imenovanega zunanjega okvira, ostal zvest tej označbi, pač pa jo je postavil na laž z vsebino, problematiko in obliko.

»Senčni ples« je zgodba Silvana Kandorja, šestindvajsetletnega razumnika, ki se po vojni vrne domov, v Sent Maver na Krasu, in v nastajajoče novo, zmedeno, nasprotij, nejasnih hotenj, krivic in majhnosti polno slovensko življenje v Trstu. Nekje na Gorenškem je pokopal Nadjo; kakor je mislil, edino ljubezen svojega življenja. Z njenim pogrebom nas ubere v svoje tragično občutevanje življenja, dasi njo samo, ki bi bila ključ do marsičesa, potem pusti v pripovedovanju skoraj docela v nemar.

Po vrnitvi živi Silvan Kandor med kraškimi domom, ki ga novi čas navzlic vsem zunanjim spremembam ne le pretresa, temveč v temeljih razbija, in med Trstom, kjer dobi službo. Najprej je profesor na slovenski gimnaziji, zatem uslužbenec pri zaveznikih, kar je značilni zunanji položaj za slovenskega razumnika v Trstu po koncu vojne. Oboje je tisti človeški krog, v katerem doživlja svojo osebno tragiko kot Slovenec in tragiko skupnosti, kateri pripada in hoče pripadati.

Tej tragiki daje duška s pisanjem zgodbe o krivenčasti, poniglavi življenjski poti tržaškega peka Jerneja Jerobnika (Gerobbija). To je nerazumljivih manjvrednosti in drobnih

izdaj pol oportunist, (za naše tržaško življenje tako značilnega in usodnega, kakor so Cankarjevi Simni Sirotniki, kralji na Betajnovi in Hlapci značilni drugje). Pripoved, ki jo v svojem tedniku »Čupa« priobčuje njegov prijatelj idealist Ardenjak, piše sproti, da se živo in bistveno vpleta v dejanje romana samega in z njo vse tisto, česar je zaradi svoje vere in njenega uveljavljanja deležen Ardenjak.

Iz te, na videz namišljene zgodbe, iz okolij, v katerih živi, iz ljudi, s katerimi se srečuje in spopada, se Kandorju poraja spoznanje, da gre vse v nič. Najbridkeje mu je zaradi doma, ki ga drži pokonci le še do dna na zemljo prikovana mati Zofija. Brata Berto in Sandro, ki sta prišla iz partizanov z novimi mislimi in novimi pričakovanji, se na Krasu ne najdetata več, posebno ne na tistem, kakor bi ga rada imela mati. Sandro ne dobi službe na železnici, ki bi ga še privezala na dom, in gre po namišljeno srečo v Avstralijo. Prav tako se izgublja in se podajajo ljudje iz Silvanovega tržaškega kroga ter se drug za drugim utaplja v kompromisih, odpovedavanju odgovornosti, oportunizmu, begu in obupu.

Kandor ve in krvavo čuti, da vse to ni potrebno; da so krivi le malodušni, nesamozavestni ljudje, ako je tako. Če ne njega, pa vsaj bralca prepriča o tem njegovo zopetno srečanje z nekdanjim, zdaj starim italijanskim profesorjem, svetovljanskim humanistom in filozofom Martinisom. Pogovori z njim, njegova smrt, njegov pogreb, skoraj le v slutnji porojena in zaživeta bežna, utrinkovita ljubezen med Silvanom in profesorjevo hčerko Noro — ti, žal prekratki trenutki v romanu spadajo med dragocenosti v slovenskem slovstvu. Poleg tega so nehote objektivni dokaz o naši doraslosti ter enakopravnosti vsemu in vsakomur, saj prepričljivo izpodbijajo vtis, ki ga Rebulova nemirna zgodba poraja.

Silvan Kandor je v knjigi na videz zgolj pasivna osrednja podoba; se pravi, ne proži in ne poganja s svojo voljo in dejavnostjo skoraj ničesar. Pač pa se vse, kar se v romanu dogaja, dogaja skozenj: ljudje, usode in stvari ga prebadajo in zaznamujejo vsaka posebej in po svoje; od vsake mu ostaja nekaj nove bolečine, teme in grenkobe; spreminja se v krvavo harfo, na katere strunah zvene vse grenkobe soljudi, rodu in časa. Nazadnje prav zaradi tega zavestno sprejme nase tisto, o čemer je mislil, da bo samo naključna prijaznost prijatelju Ardenjaku: postane pisatelj in nastopi svoj križev pot v temo. Ta, zgolj trpne dramatike polna postava je v naši književnosti nenavadna in nova, ker se zdi, da ni sad ustvarjalne nemoči, temveč točne zamisli in hotenja. Nova je dalje zaradi tega, ker bralec tisto, česar je naveličan iz gore nedoraslih, primitivnih, enoprostornih opisovanj in kričanj, po Kandorju, razumniku, nemirnem klopčiču duha, bistrosti, predirnosti živcev, občutljivosti in duhovne vsestranosti doživlja tako, kakor je njemu, času in razvoju ustrezajoče. V nasprotju z dobršnim delom današnjega slovenskega pisanja Rebula ni avtor, ki bi stvari, ljudi in čas samo videl in slikal, temveč gleda na nje in išče njihove globlje usodnosti. Noče biti zgolj slovstveni obrtnik ali celo propagandist, temveč svoje zgodbe z duhom in srcem trpi ter je pri njih pfizadet kot umetnik in človek.

Kjer ga premaga, da je preveč prizadet zgolj kot človek, ga to sem pa tja potegne v nepotrebno stvarnost, premalo presvetljeno po umetnosti, po poeziji. Prav ta človeška, včasih avtobiografska prizadetost, škodi gospodarnosti in smotrnosti njegovega pripovedovanja, ko jemlje vanj stvari in motive, ki niso bistveni in zaradi celotnosti potrebni. »Senčni ples« je sicer glede tega dosti bolj prečiščen kakor Rebulove poprejšnje knjige in tudi ni čutiti iz njega običajne naglice

Nepomembna zgodba

Griša Mikuš

»Da, to je bistvo vprašanja,« je dejal Boris in s svojimi živahnimi očmi pogledal skozi umazane šipe kavarne proti gradu, ki je ožarjen od sonca mogočno kraljeval nad mestecem. Točno je videl, kako se orumeno listje divje trte, ki se je ovijala okoli stlpov in obzidja, rahlo premika in uklanja jesenskemu vetriču.

»Vendar bi lahko ta problem obšel in ga načel kasneje...« Pavel je govoril mirno in prepričljivo in medtem srebal iz kozarca preostalo pivo. »Da, kasneje... kasneje... Takrat bo treba reševati nova. Kako pa mi bo to mogoče, če bo prvo ostalo nerešeno?«

Se vedno je gledal proti gradu in si mislil, da bi bilo zelo lepo hoditi po visokem obzidju in gledati mlačno sonce, ki nima več nikake moči v svojih žarkih. Jesen je močnejša od sonca... To je bilo nenadno odkritje in čutil se je, da tega še nikoli ni pomislil. Odití na grad! To bi bilo gotovo koristnejše, kot razpravljati o tako važnih stvareh.

Čudno je, da si se tako zagrizel v to vprašanje, saj ga v naših letih nihče ne rešuje in vendar živimo vseeno... Morda ga načneš kasneje.« Tudi on je pogledal skozi okno, pa Boris tega ni zapazil. Mislil je samo, da nima nikakega pomena govoriti o vsem tem. Važnejši je v tistem trenutku bil grad, ki je stal tam in se ni zdel prav nič težak, toda spodnji del obzidja so že pričele razjedati senče in Boris je skoraj bolešno pomislil, da je morda zamudil priložnost in da bo drugi dan deževalo, če on danes ne pohiti na grajsko obzidje. Bil je gotov, da bo deževalo pa čeprav ni bilo na nebu niti oblaka.

»Saj to je! Jaz nočem živeti „vseeno“, jaz hočem živeti popolnoma ali pa nič! Vidiš, na svetu je dvoje vrste ljudi: tisti, ki so izbrali in tisti, ki niso izbrali. Še več: nekateri so izbrali sonce, drugi temo... Tisti, ki ima-

pri pisanju. Vendar bi bilo moč pri podrobnejši oceni pripomniti glede tega še marsikaj. Občutna, tako vsebinska kakor kompozicijska vrzel v celoti tega dela je izpadek zgodbe o Nadji, o kateri le slutimo, da mora pogojevati Kandorjevo usodo in podobo, ter zaradi tega čutimo, da nam je nekaj v škodo zamolčano.

Če končamo na kratko, je treba reči, da je »Senčni ples« doslej Rebulovo najmočnejše in najzrelejše delo, obetaven mejnik na njegovi ustvarjalni poti in razveseljiv korak v vedno večji vsebinski in oblikovni svojskosti in dognanosti. Po jezikovni plati žal motijo nekateri trmastí, nepotrebni spodrsaljaji, ki bi se jih ne bilo težko otresti.

Novele Borisa Pahorja v zbirki »Na sipini« ostajajo v istem miselnem in vsebinskem svetu kakor njegovi dosedanja romani in drugo pisanje: bolj ali manj nižinski Trst, prisiljena vojaščina, koncentracijsko taborišče, zapori z vsemi postranskimi odmevi. Povsod prizveneva v dogajanje ista osnovna, recimo idejna ali problemska nota, kakor smo jo omenili za skupno njemu in Rebulu že v začetku. Vendar ima bralec večkrat občutek, da pisatelj ta osnovni podzvok obuja hote, prisiljeno, nepotrebno in naivno, namesto da bi se oglašal iz zgodbe in iz ljudi sam po sebi, nujno in logično. To je moč čutiti že v prvi, nedosledno in preširoko zasnovani noveli »Na sipini«, kjer ob motivu obolelega dekletca v izgubljeni hiši prevrača drobec zgolj človeške tragike v udražan, a nepotreben nacionalni patos.

Tako je pogosto tudi v drugih Pahorjevih zgodbah iz te zbirke, razporejene v tri dele. Pravih novel je nekaj v prvem in tretjem delu, v drugem so štirje pošastni, brutalni prikazi stradanja in morij v koncentracijskem taborišču. Trpeči, brez-

HLAPCI

1. Cankar pravi nekje nekako takole: »Človek imej glavo na vodljivem povodcu, da se s pridom priklanja na vse štiri strani neba. Kolenó imej iz mehkega testa, da poklekne sredi ceste v blato, ako tako zahteva potreba ali nanese slučaj.« V dramski obliki je naslikal nrvstveno podobo svojega naroda, kakor jo je tedaj videl, in mu ogorčeno vrgel v obraz oznako: Hlapci.

2. Nastane vprašanje: od kod to v nas? Korenina te poteze je verjetno dobra. Ali ni to naša velika sposobnost za trpljenje? Ta lastnost je lepa, velika. A ta se je ponekod skvarila, zašla v slabost, prav to samoponiževanje, hlapčevstvo. Prav je, da delavec brani gospodarjeve pravice, a svojim naj se ne odreče. Prav je, da spoštuje svojega gospodarja, a hlapčevati mu ne sme. Prav je, da ga ima za gospoda, a tudi sam naj ostane gospod.

3. Veliki duhovnik je vprašal Jezusa o njegovih učencih in nauku, pa mu je Jezus odgovoril, naj po vsem tem vpraša učence. Služabnik ga je za to besedo udaril: »Tako odgovarjaš velikemu duhovniku?« In mu je Jezus odgovoril: »Če sem napak govoril, spričaj, da napak; če pa prav, kaj me biješ?« Ko so Jezusa pripeljali pred Heroda, se je ta razveselil njegovega prihoda, češ da ga bo videl storiti kak čudež. A Jezus mu je na mnoga vprašanja odgovoril z — molkom. Naš Gospod je vedno ostal gospod. Tudi v trenutkih, ki so se najbolj ponujali za hlapčevanje. Pa je bil obenem najponižnejši.

imni človek in njegova groza sta tu ponižana v zgolj zunanjo, dasi nadvse prijemljivo in pretresljivo živalsko strahotnost. V njej ne žrtve ne njihov opisovalec ne čutijo niti zavesti o krivici in grehu nad človekom, kaj šele česa višjega, kar bi njihovemu trpljenju dajalo karšen koli smisel za tisto, kar mora priti za njimi; kar bo moralo biti prav zaradi njihove, na videz prazne žrtve drugače; kar bi vzbujalo zavest o krivdi in o potrebi povračila zanjo, če ne za kaj več. Ta praznota nečesa, kar bi bilo izven zunanje groze, jemlje tem prikazom celò vrednost obtožbe, ki mora temeljiti na spraševanju po vzrokih ter sklicevanju na tako ali tako, trajno ali začasno pravico. So pa ti štirje odstavki zgolj oblikovno vzeto pisani mojstrsko, da zlepa kaj podobnega ne tako.

Splošni občutek ob branju te Pahorjeve knjige je, da pisca, ki se je doslej poskušal največ v romanu, manjka za novelo pravega prijema. Ta prijem je naglo in skopo, preračunano udarjanje v bistvo, zgoščena dramatika, bodisi v premišljanju, bodisi v dejanju. Pisec to dramatiko večkrat zamenjava z iskanjem brutalnih in naturalističnih motivov, zgoščenost pa razvodeneva z nepotrebni razmišljanji, pogosto bolestinimi in prizadetimi, a zaradi tega za bistvo pripovedi nič bolj smotrnimi. Tretja hiba je, da vsi njegovi ljudje premišljajo in govore kakor on ter postajajo enolični in neverjetni. Umetnost pisanja pa je v veliki meri prav v ustvarjanju verjetnosti iz neverjetnega.

Da pa je Pahor sposoben ob potrebni prizadevnosti, premišljenosti in oblikovalni rednosti ustvariti pravo novelo, pričena nežna in obzirna, navzlic ostrini motiva oddaljena sanjava poetična zgodba »Na školjih«, ki je skorajda najlepša stvar, kar jih je kdaj napisal in jo je tudi treba prišteti med redke boljše slovenske novele sploh.

ZDRUŽENJE STARŠEV

Pred kratkim so v Celovcu ustanovili starši, ki imajo otroke v slovenskih šolah, organizacijo »Združenje staršev«, ki skrbno pazi na to, kako in kaj nudi šola njihovim otrokom. Starši so najbolj zainteresirani, da je pouk dober, da so učilnice zdrave, zanima jih, kakšni so učni načrti in podobno.

Skrajni čas je, da ustanove starši tudi v Trstu tako društvo. Saj je prav pri nas nastalo toliko vprašanj, zmede in pehanja posameznikov — korist šole, koristi otrok in s tem tudi staršev pa je deveta briga. Danes se poganjajo nekateri za druga službena mesta, ker bi hoteli zaslužiti 2000 lir več na mesec in jim ni važno, ali predmet res obvladajo.

Pri vsem tem starši, ki jim je pri srcu dobra šola in uspeh njihovih otrok, ne morejo ostati več s prekrižanimi rokami.

Predlagamo zato, da se ustanovi Društvo staršev, ki bo družilo vse, ki imajo otroke v slovenskih šolah na Tržaškem, da bo njih nastop enoten. Tako kot je v Celovcu.

PREŠERNOVE PESMI IN PISMA

Ljubljanska založba Mladinska knjiga je izdala Prešernove »Pesmi in pisma«. Knjigo je uredil prof. Anton Slodnjak, ki je napisal pesmim in pismom tudi obširno literarno-zgodovinske opombe, ki obsegajo skoro 90 strani drobnega tiska. Ta izdaja je v literarnem pogledu izredno dragocena in dobrodošla, ker prinaša zbrana vsa Prešernova pisma, ki so bila doslej širšemu občinstvu le težko dostopna, čeprav so zelo važna za slovensko kulturno zgodovino. Naj opozorimo samo na Prešernovo odklonitev ilirskega gibanja in na njegovo dopisovanje z Vrazom. Od pesmi vsebuje ta knjiga samo tiste, ki jih je napisal Prešeren v nemščini ali, ki jih sam ni sprejel v svoje zbrane »Poezije«. Vse pesmi in nemško pisana pisma spremljajo prevodi. Da je izdaja res kvalitetna, jamči že samo ime prof. Antona Slodnjaka.

SLOVENSKA KNJIGA NA JAPONSKEM

Pesnik Vladimir Kos je v Tokiu dal v tisk svojo pesniško zbirko »Dober večer, Tokio«. Obsegala bo 64 strani in je pesnikova namera, da ves izkupiček iz prodaje daruje za gradnjo prostorov, ki bodo služili zbiranju revnih otrok na njegovi misijonski postaji v Tokiu. Upa, da bo v teh dneh zbirka že izšla. Verjetno bo to prva knjiga, ki bo v slovenščini izšla na Japonskem.

»Zdrava deva, Katarina!«
(M. Teuerschuhova in Marija Oficija)

jo v obeh sonce so strašno visoko nad nami; včasih zaradi tega trpijo, pa vendar so tudi v svojem trpljenju srečni, ker so izbrali luč... Tudi življenje v temi je prijetno, toda ko vidiš, da imajo nekateri luč v svojih očeh, zahrepeniš tudi ti po svetlobi, pa ne moreš do nje... Tedaj je konec miru in vse skupaj ti postane umazano in nizkotno in studiš se sam sebi.«

»Toda saj lahko sam izbereš! Kaj nisi ravno prej to dejal?« ga je prekinil Pavle samozavestno. Zdelo se mu je, da se vrtita okoli neke nepomembne stvari, samo, ker je Boris skrajno nelogičen.

»Da, izbrati, izbrati je treba in to ravno ni lahko...«

Sence so se hitro širile po visokem obzidju. »Se pol ure...« je zbito pomislil Boris. Skoraj je že izgubil vsako upanje, da bosta prenehala še v času, da on pohiti na grad. Ljudje so namreč pravili, da je krasno gledati, kako se sonce izgublja sredi brezmejnega planjave.

»Poslušaj- Mislim, da lahko živiš tudi ne da bi izbral... in že če si želiš svetlobe, izberi svetlobo!«

Seveda, to je bilo strašno enostavno, toda... Ne, ne Pavle ni popolnoma nič razumel. Pa, saj je bilo sedaj Borisu vseeno ali ga je razumel ali ne. Grad: to je bila sedaj tista nepremagljiva želja, ki je nenadoma živela v njegovi občutljivi notranjosti in postajala večja in večja, dokler se ni spremenila v telesno bolečino. Obzidje pa se je neprenehoma potapljalo v senco in nič več ni bilo lahko in nedosegljivo. Postajalo je togo in težko, samo pozlačeni vrhovi so še vabili.

»Ponovno sva na začetku. Dobro vem, da me vsi težko razumejo...«

»Res je. Ta klobasa je kot začarani krog. Nikjer ni začetka, nikjer konca...« Da, rekel je: »...ta klobasa...« in Borisu se je to strašno zastudilo. Lahko bi bil rekel: »Ta problem...« in sedaj bi Boris ne bil žalosten, ker mu je vse, tako strašno oskrunil. Toda Pavel se vsega tega ni zavedal in njemu so bile te besede, kar po godu.

»Glej, kako je grad lep.« Menjal je pogovor, ker je bilo vse tisto o čemer sta bila govorila, zamazano in zdrobljeno.

»Lep je,« je pritrdil Pavel in bil tudi sam vesel, da nista nadaljevala s prejšnjim pogovorom.

»Včasih ga gledam in sanjam o princih in princezinjah, ki se sprehajajo po sončnem obzidju in zdi se mi, da sem med njimi in da držim za roko čudovito zlatolaso kraljično, ki ima tanke ustnice in tih glas... Govoriva o pomladi in o lepoti. Nekoč sem ji rekel, da jo ljubim, pa je zardelela in molčala. Bil sem srečen in sonce je bilo svetlo in vsa družba se je smejala...«

Nenadoma je prekinil svojo pripoved, ker se je zbal, da bi Pavel ponovno ne rekel: »Ta klobasa...« in mu oskrunil tudi to.

»Ti rad sanjaš, ali ne?«

»Prerad!« Nič več ni čutil sladkobe v srcu, ki so mu jo prinesle obnovljene sanje. Govoril je stvarno: in to je bilo zelo grenko. Grad se je dokončno potopil v temo in Boris je vedel, da je vse zamujeno. Drugi dan bo prav gotovo deževalo. Pavel pa je naročil še dve pivu.

MARIJAN

Vsa zemlja je umita
in diha sproščena,
zlatnina razlita
je prelestno spojena
z deviškimi veličjem vrhov.

Pa neurju

V gozdovih smrek
se utrinja biserov soj
s temno zelenih vek.

Tu srečen sem zdaj,
vendar mi greni
ta misel slaj,
da z mano še ti
nisi zamaknjena vanj!

Zakon je brez dvoma zelo važen korak v človekovem življenju. Dejstvo je tudi, da ne stopajo v zakon samo zdravi ljudje. Ljudje, ki boleha za kako boleznijo ali so preboleli kako bolezen, se pogostoma sprašujejo, ali so zreli za zakon. Pripominjam, da Cerkev in civilna zakonodaja ne predstavljata v tem pogledu nikake omejitve. Po cerkvenem zakonu se mož in žena lahko poročita tudi v primeru najhujših bolezni. Saj celo večkrat slišimo o porokah na smrtni postelji. Cerkev pravzaprav pozna samo eno omejitev: ne dopušča zakona, če je en zakonec nesposoben. Zdravniki pa poznamo več bolezni, pri katerih odsvetujemo zakon, in sicer zaradi bolezni same ali pa zaradi posledic, ki jih lahko rodi bolezen bodisi pri zakoncu, pri zakoncih ali pri potomcih.

Oglejmo si najprej dvoje bolezni, katerih smo se nekaj zelo bali, in sicer spolno bolezen sifilis in tuberkulozo (jetiko). Povsem naravno je, da je zaskrbljen, kdor boleha za sifiliso ali kdor je kdaj prebolel to bolezen. Še v preteklem stoletju je veljal sifilis za neozdravljivo bolezen. Poleg tega spada sifilis med dedne bolezni, to je med take, ki jih lahko podedujemo od nosilca ali prenesemo na svoje otroke. Danes sifilis ne velja več za neozdravljivo bolezen. Že v začetku našega stoletja so odkrili uspešna zdravila proti nji, in sicer arzenobencole. Toda zdravljenje z arzenobencoli je bilo dolgotrajno. Mnogokrat je bilo že bolezen težko odkriti. No, danes imamo mnogo laboratorijskih pripomočkov, s katerimi odkrijemo sifilis. Poleg tega imamo danes še antibiotična sredstva, s katerimi uspešno zdravimo tudi sifilis. S temi sredstvi je zdravljenje mnogo krajše. Tudi zdravljenje jetike je danes uspešnejše, kot je bilo še nedavno. Z lahkoto odkrijemo bolezen in jo uspešno zdravimo. Največkrat lahko predvidevamo potek bolezni. V tem primeru seveda mnogo lažje povemo svoje mnenje bolniku, ki bi se želel poročiti. Če se izboljšuje bolnikovo stanje, če bolnik ne izloča več Kochovih bacilov, če končno ozdravi, lahko stopi v zakon. Povsem naravno pa je, da odsvetujemo zakon takim bolnikom, ki izločajo bolezenske klice. V zakonu bi lahko prenesli bolezen na svojega zakonskega druga ali celo na svoje otroke. Jetični lahko stopijo v zakon, kadar ozdravijo, za sifilitične pa velja navodilo, da lahko stopijo v zakon šele potem, ko vsaj tri leta zaporedoma nimajo nobenega znaka bolezni, to je potem, ko so bile tri leta vse krvne reakcije negativne.

Zakon odsvetujemo tudi pri nekaterih duševnih in živčnih boleznih, tako v težjih primerih padavice (epilepsije). Sicer je v tem primeru merodajen potek bolezni. Poznatj je treba pravi vzrok padavice. Kajti padavica je včasih ozdravljiva. Pri duševnih boleznih je težko dati neko splošno mnenje, zakaj nekatere so ozdravljive, druga pa ne. Pri nekaterih prestalih duševnih boleznih je treba pogosto opazovati, ali se bodo spet povrnila.

Nato imamo še dedne bolezni, ki jih lahko starši prenesajo na otroke. Sem prištevamo hemofilijo. Na srečo je to silno redka krvna bolezen, za katero boleha edino moški. Ženske ne poznajo hemofilije, a jo prenesajo na dečke. Kdor boleha za hemofilijo, živi vedno v nevarnosti. Najmanjša rana je lahko smrtna. Pri njih se kri ne strdi. Kadar se ranijo, prične rana krvaveti in krvavitve ni mogoče ustaviti. Izdrtje zoba lahko stane človeka življenja. Bolezen je neozdravljiva. Če je zakonec hemofilik, odsvetujemo zakon.

Kadar moramo kot zdravniki odsvetovati zakon, se zavedamo, da je nasvet izredno važen in da ima včasih zelo velike posledice.

Dr. MILAN STARC

Kralj SAMO

Vsa tedanja zgodovina je malo znana, ker zanjo ni nobenih pisanih virov. Poznamo le nekaj tedanjih imen, ki pa povedo zelo malo. Zato je bil avtor Kralja Sama prepuščen samemu sebi in svoji domišljiji, da je iz redkih zgodovinskih drobcev ustvaril zaokroženo celoto. V spremni besedi je zapisal, da drama, čeprav je zgodovinska, »ni in ne more biti kroničen zgodopis, marveč je slovsvena tvorba, ki skuša podoživeti tisti težki čas in tiste ljudi ob trenju takratnih svetovnih in krajevnih političnih silnic. Zato je tudi uokvirjena med vzhodni politični pol (Bizanc) in zapadni politični pol (frankovsko-germanski svet), med katerima zavzema važno vlogo nevarni obrski imperij, s katerim se spopade njegov dotedanji zaveznik oziroma suženj — slovanski živelj, ki si prav spriču te borbe odnosno zaradi svoje osamosvojitve nprti novega sovražnika — Franke z njihovimi zavezniki, na drugi strani pa si s svojim junaškim odporom nasproti obrskemu imperiju pridobi zaveznika v Bizantincih.«

To so Turnškovi nazori in po njih je drama sestavil.

Pisatelj se ni držal klasične zgradbe, ki smo jo navajeni za zgodovinsko dramo. Turnškova igra nima osrednjega junaka, ki bi vezal vse dejanje in vse osebe v skupno celoto. To je nekoliko čudno, ker je naslov »Kralj Samo« in bi bilo zato pričakovati, da bo on tista močna osebnost, okrog katerega se bo vse sukalo. Res veliko govori o Samu, vendar on ni dramski junak, še manj oseba, ki odloča in ki poganja dejanje naprej.

Pri tolikih pozoriščih in dogodkih je razumljivo, da nastopa cela vrsta oseb vseh mogočih narodov. Samo Slovanov je šestnajst brez kralja Sama, nato sedem Obrov, pet Bizantincev, štirje Franki in še vrsta manj pomembnih ljudi. Torej cela galerija ljudi, različnih stanov, starosti in narodnosti, vendar večina dovolj izrazito označeni, z lastnimi potezami in značaji. Najbolj se je pisatelj poglobil v Slovane, ki so precej idealizirani, junaški, radi so samostojni, vendar brez upiranja sprejmejo tuje trgovce za svojega kralja.

Ostale zastopnike tujih narodov je avtor naslikal na precej tradicionalen način, z več ali manj temnimi barvami. K temu ga je silila spet ideja igre, ki je izrazito rodoljubna.

Ideja je pisatelja zavedla, da je Slovane preveč idealiziral, tako v dobroti kakor v bojevitosti. Vsi sosedje se istočasno spravijo nadnje, a vse z nekako lahkoto premagajo. Morda je vse to res, a tako, kot je podano, ne prepriča. Tudi ni prave krajevne razdalje; Samo in njegovi se kar sprehajajo med Karantanijo in Moravsko, bojišča so tako blizu, da pomagajo vojaki drug drugemu. Škoda, da ni večje plastičnosti.

Drama je napisana v verzih, in sicer v enajstercih, ki teko gladko in včasih naravnost mogočno. Vidi se, da jih je pisatelj izpilil, kolikor se je dalo.

Knjiga ima kratek uvod, na koncu pa prikaz tedanjega zgodovinskega ozadja in slovarček manj znanih imen in besed. Drama je izšla v Celovcu, podpisana pa je založba Setev v Trstu. **Martin Jevnikar**

GROZLJIVE PERSPEKTIVE?

Otrok gre v šolo

NATAŠA
KALANOVA

Zadnje poletje nam je prineslo razveseljive in razburljive vesti o naglem tehničnem napredku človeštva. Najnovejšo ameriško raketno letalo se je dvignilo 45 kilometrov v višino in tako je človek stopil na prag vesolja. Nekaj dni na to so nekje v Rusiji izstrelili prvo vesmirsko ladjo, ki je kar novodobna Noetova barka. Na njej so bile razne živali, le da je Noe, to je človek, zaenkrat še ostal na Zemlji. Osemnajstkrat je ta vesmirska barka obkrožila Zemljo, nato pa se vrnila nazaj in varno pristala. Vse živali so pri tem ostale žive. Vesmirska plovba utegne za človeka kaj kmalu postati resničnost. Odpirajo se nove, mogočne a tudi grozljive perspektive človekovega prodora v brezkončno vesolje.

Nobenih pomislekov sicer ni proti znanosti in tehniki, toda proti temu, kako človek uporablja dosežke teh panog. Skorajda neopazno je šla mimo nas obletnica, ki bi morda bolj kot katera koli druga zaslužila, da človeštvo ob njej razmišlja: pred 15 leti so odvrgli prvo atomsko bombo v zgodovini. Padla je na mesto Hirošimo na Japonskem. Od 370.000 prebivalcev jih je blizu 80.000 izgubilo življenje, deloma takoj pri napadu, deloma kasneje na posledicah ran in radioaktivnega izžarjevanja. Tri dni nato je druga atomska bomba pokončala 75.000 življenj v mestu Nagasaki. Tako se je začel atomski vek, tako je človek izkoristil naravno silo, ki jo je odkril v atomu, dotlej najmanjšem delcu ustvarjene snovi. Ni je uporabil za ustvarjanje novih dobrin, ne za lajšanje naporov življenja, ampak za uničevanje.

Res je, da je bil takrat svet v vojni med tiranijo in svobodo ter da v tej vojni nihče ni štedil sredstev in kdor je hotel zmagati, je pač moral uporabiti vsa sredstva. To so železni zakoni vojne, ki jih ni kovalo krščanstvo ampak so dediščina poganstva, ki kljub vsej moderni civilizaciji še vedno bremenijo človeštvo. To končno dokazuje tudi sedanja oboroževalna tekma, ko velesile trošijo ogromne vsote za orožje, ki ga pravzaprav ne bi smele nikdar uporabiti, ker bi to pomenilo konec človeštva.

Zaradi modernih orožij ter njih strahotne uničevalne moči pa je vojna prav zaradi svoje brutalnosti in brezobzirnosti postala nemočča za vsakega razsodnega človeka. Toda na človeško razsodnost samo se ni kaj varno zanašati. Zgodovina je pogosto pokazala, da nad pametjo pogosto zmaga neumnost, nevedna domišljavost in fanatizem. Zato je mogoče, da človek večkrat tehnične in znanstvene iznajdbe, ki bi mu naj služile za izboljšanje, olajšanje in olepšanje življenja, uporablja v lastno škodo. Je to del tistega večnega boja med dobrim in zlom, ki je naša dediščina po izvirnem grehu.

Razorožitev postaja neizogibna nujnost. Vendar bo pred vojaško razorožitvijo potrebna duhovna razorožitev sil zla v nas samih. Ta pa je možna le tako, da se človeštvo, od preprostega človeka pa do najvišjega državnika zave, da smo vsi ljudje bratje in otroci enega skupnega nebeškega Očeta. In tudi, da je Bog pravičen sodnik, ki dobro plačuje in hudo kaznuje.

Te - Kr.

Začetek šole postavlja vse mame pred nove težave in vprašanja, ki so na videz sicer lahka, v praksi pa dostikrat prav težko rešljiva. Vzemimo za primer mamico, ki pošilja otroka prvič v šolo. Skušajmo se poglobiti v njene probleme in ji jih pomagajmo razrešiti.

KDAJ NAJ OTROK ZJUTRAJ VSTAJA IN KAKŠEN NAJ BO NJEGOV ZAJTRK — Otrok naj vstane vsaj eno uro prej preden gre v šolo. Umije naj se pod materinim nadzorstvom, a sam. To je potrebno, kajti v šoli ga bo učiteljica poslala k umivalniku, naj si umije od črnila zamazane roke. Voda, s katero se umiva, naj bo mrzla, tudi pozimi, da otrok ne bo čutil razlike v temperaturi, ko stopi iz hiše.

Zajtrk naj bo tečen in naj zlasti vsebuje veliko sladkorja. Ozirajmo se seveda tudi na to, kaj ima otrok raje: ali skodelico toplega mleka ali mlečno kavo ali sadni sok. Poleg tega kruh z marmelado ali surovim maslom ali medom ali piškote. Če je otrok slaboten, mu daj stepeno jajce s sladkorjem. Pazi, da ne bo zajtrka spravil na hitro vase, ker mu to lahko povzroči motnje v želodcu, ki mu bodo lahko pokvarile ves dan.

NAKUP ŠOLSKIH POTREBŠČIN — Ko začne otrok hoditi v šolo, mu je treba kupiti šolske potrebščine. Kakšni naj bodo zvezki in knjige, odloča navadno učiteljica. Pač pa je v izložbah še mnogo stvari, ki pritegnejo otrokovo pozornost: svinčniki, šilčki vseh oblik in barv, škatle z barvniki itd. Pri izbiri teh predmetov upoštevajmo otrokov okus, da bo imel z njimi več veselja in bo bolj pazil nanje. Šolsko torbo naj pa seveda izbere cenenih in dragih, skromnih in lepih torb. Pri izbiri naj se ozira predvsem na higieno in praktičnost. Najbolj priporočljiva za otroka je torba z jermenom, da jo otrok nosi na hrbtu. Predvsem ima pri tem otrok obe roki prosti in je teža torbe razdeljena na vse telo enakomerno. Tudi ni nevarnosti, da bi otrok pozabil torbo v trgovini ali na cesti ali v tramvaju, ali da bi z njo začel suvati tovariša, s katerim sta se začela prepirati. Seveda moramo paziti, da ima torba širino ramen in, da se dajo jermena daljšati in krajšati.

PRVE DOMAČE NALOGE — Ko začne otrok pisati domače naloge, ga moramo nevsiljivo nadzorovati. Često se zgodi, da otrok zavzame pri pisanju držo, ki je na pogled lahko ljubka, a zelo slabo vpliva na otrokov fizični razvoj. Ena najpogostejših razvad, ki se je pri pisanju oprime je, da vtika v usta svinčnik ali peresnik, da se praska po glavi ali ušesih. Tega ga odvadimo takoj v začetku. Predvsem pa pazimo, ko otrok piše, bere ali riše, na držo njegovega telesa. Sedi naj tako, da bo hrbtenica ravna. V teh letih je nevarno, da pride do okvar, ki se vse življenje ne popravijo. Mati pa, ali kdor pač otroka nadzira, naj pazi, da bo vedno miren, obvladan, tako da bo otroku vzbujal pogum in ljubezen do dela.

SOLA IN IGRA — Naj otrok ne misli, da se je s pričetkom šole začelo zanj resno življenje, da mora postati čez noč odrasel človek. Šolsko življenje naj otroka ne ovira, da se ne bi posvečal igram. Tuji igra ugodno vpliva na otrokov duševni razvoj, zlasti pa je važna za njegov fizični razvoj. Po vsakem duševnem delu naj se vsaj za pol ure igra, da se raztrese. Igra naj se po možnosti na prostem zraku z drugimi otroki, ali pa naj se zamoti z mirno igro v sobi. V vsakem primeru naj ga tudi pri igri nadzoruje vzgojitelj.

DOMAČE NALOGE IN SPANJE OTROKA — Ko začne otrok z domačimi nalogami, ga je treba takoj navaditi na red. Čisto napačno ravnaajo starši, ki silijo otroka, naj takoj po šoli piše nalogo. Prav tako ni primeren čas tik pred večerjo ali po večerji, kajti ne prazen ne poln želodec nista primerna za duševno delo, ker je takrat za majhno delo potreben velik napor možganov. Najboljše ure za učenje so po tretji uri do približno šeste ure. Otroka naj pri tem delu ne moti ne televizija, ne radio, ne telefon. Stol naj ima primerno višino. Svetloba naj prihaja od leve strani

Sreča in upanje
staršev.
Letos bo začel fant
obiskovati vrtec.

in naj bo zadostna. Kadar mora delati pri luči, je najbolje, če ima namizno luč s svetlomodro žarnico. Starši naj otroku ne pomagajo nikoli neposredno, ampak naj ga le nadzirajo, mu svetujejo in ga bodre. Pazi, da se otrok ne nagiba preveč nad prezek ali knjigo. Zvečer naj leži pred njim in naj ga otrok odmika, ko piše preko druge polovice strani. Otrok naj sedi ves čas pokonci.

OTROKOVO SPANJE — V tej dobi je otroku potrebno najmanj devet ur spanja. Večerno delo je za otroka izredno utrudljivo, ker je vso svojo energijo izčrpal že čez dan.

GROZDJE ZORI

Gotovo ste že vsi brali po časopisih in revijah hvalnice, ki jih pišejo na čast grozdju. Vzemimo še mi v roke grozd in poskušajmo odkriti njegove vrline.

Kaj vsebuje zrela grozdna jagoda? Predvsem velike množine tekočine (72-80%), to je zdravilnega soka, ki je prav v vseh sadežih, ki dozore v poletju. Poleg soka ima grozdje visok odstotek sladkorja (14-25%), katerega množina je odvisna od kakovosti in zrelosti grozdja. Naravno je, da je bolj sladko sadje v Južni Italiji kot pri nas, ker je tam vroče, dolgo poletje. Poleg sladkorja vsebuje grozdje še vse snovi, ki so koristne našemu organizmu: maščobe, proteine, najrazličnejše mineralne snovi, kot magnezij, kalij, kalcij, železo in fosfor. Poleg tega pa še vitamine A, B in C. Poleg tega še vse snovi skupne sadežem, ki ugodno vplivajo na prebavo.

Zaradi vsega tega bogastva, ki je velikega biološkega pomena in zaradi lahke prebavljivosti, je uživanje grozdja priporočljivo za vse, zlasti pa rekonvalescentom, vsem oslabeledim, slabokrvnim in nevrastenikom. Priporočamo ga vsem, ki trpe na motnjah v drobovju (jeter, ledvic) ali na slabi prebavi. Grozdje ugodno vpliva celo na sladkorno bolne kljub visokemu odstotku sladkorja.

Kako pa je s takozvanim zdravljenjem z grozdom?

Za zdravljenje seveda ni dovolj, da vtakneš sem pa tja grozdno jagodo v usta. Treba ga je pojesti postopoma od 1 kg do 2½ kg na dan. Uživamo ga v treh obrokih: zjutraj na tešče ali po kavi in dobro uro pred kosilom in večerjo. Ves ta čas ne uživaj zelenjave in močnih jedi, zlasti če se ne maraš zrediti. Jej meso, ribe, jajca in mlečne izdelke.

Slavenska beseda

Beseda je posoda duha. V davni se je rodila v zibelki narodove otroške govornice, rastle je in bohotela, se izpopolnjevala in uglajevala skozi tisočletja v današnji dan — skozi tisočletno življenje in trpljenje, skozi tisočletno ljubezen in veselje, skozi tisočletni srd in gorje. Beseda je posoda narodove duhovnosti, njegove kulture in prosvete.

Vprašujemo se, kaj je tisto, kar je ohranjalo našo slovensko besedo do danes tudi brez šolskega pouka v materinščini, brez lastnega uradnega jezika in drugih znakov njene javne pravice. Zadnja njena skrivnost je le-ta: tudi v besedi se bije življenjski boj duha z materijo, idealizma z materializmom, molitve s kletvijo, Boga s satanom. Dokler je narodova beseda posoda duha, ideje in Boga, je nepremagljiva, mogočna, neminljiva kljub vsem zunanjim neprilikom in težavam naroda, ki jo govori. Duh, ideja, Bog so neminljivi in nepremagljivi in tako je nepremagljiva in neminljiva tudi njihova posoda. Materinstvo matere besede ni toliko v tem, da govori to besedo otroku mati, marveč ker je beseda sama tista, ki kot mati ohranja življenje, ga vzgaja in plemeniti. Materina govornica pomeni duhovno in kulturno materinstvo.

Beseda je posoda kulture. Pesnik položi svoja globoka čustva v pesmico, pisatelj zapiše z besedo svojo življenjsko modrost v povesti ali igri, znanstvenik oblikuje svoja dognanja v narodovi govornici. Učitelj in vzgojitelj segata po knjigi, da raztolmačita njeno modrost, ljudstvo čita in bere, da se navžije v besedo položene lepote in resnice in drobte.

Narod, ki hoče živeti, dokazuje svojo življenjsko-kulturno voljo v ljubezni do svoje besede. Pred dobrim stoletjem je izustil to modrost sveti vladika Anton Martin Slomšek v pridigi v blatograjski cerkvi. Kako je moralo tedaj zatrepetati dobro srce Ziljanajupnika slavista Urbana Jarnika, ki je vedel, kako kulturno poginja in izginja narod, ki lahko miselno zapravlja svojo govornico. Vladika sam je le predobro vedel, zakaj je tako ozko povezal vero in materinščino, luč in ključ do zveličavne narodne omike. Beseda, ki je braniteljica vernosti, krščanske plemenitosti in ljubezni, krščanskega idealizma, je posoda življenja. Če pa bi postala beseda kdaj dobra komaj za mrzko sebičnost plehko umazanijo, grdo kletev, je postala posoda smrti in konca. Izginila bi prej ali slej s sebičnim, kulturno umazaniam, duhovno praznim narodom.

V teh dneh, v teh mesecih nam je še prav posebno naložena velika, zgodovinska dolžnost: ljubezen do matere govornice. Ne tista kujava, boječa ljubezen, ki se boji vsakršne žrtve in katerega koli napora. Tiste dejavne ljubezni je treba, ki polni božje hrame naših fara, podeželske in mestne dvorane, naše prireditve in tečaje, našo versko, kulturno in prosvetno življenje. Ta dejavna ljubezen je edinstveni izraz narodove kulturne volje in narodovega hotenja do življenja, snovanja in rasti. Kdor koli se umika tej ljubezni, je sam pisal sodbo sebi in svojim.

— dro

Tržaška revija »Trieste« je priobčila v avgustovi številki devet strani dolg članek o slovenskih političnih, kulturno-prosvetnih, verskih, gospodarskih in športnih organizacijah na Tržaškem in Goriškem. Članek, ki ima obliko kataloga, prikazuje tudi najvidnejše osebnosti slovenske narodne manjšine v Italiji. Pisec članka Guido Botteri, ki so mu pomagali italijanski in slovenski časnikarji, je skušal informativno prikazati tukajšnji slovenski živelj italijanski javnosti. Njegova pobuda je koristna, dasi je članek nepopoln ter ima precej pomanjkljivosti in netočnosti. To je ugotovila kritika v »Gospodarstvu«, v »Katoliškem glasu«, v »Demokraciji« in v »Novem listu«. V številki za september in oktober je revija »Trieste« priobčila avtorjev odgovor na kritiko v slovenskem časopisu. Pisec v njem priznava nekatere napake, netočnosti in pomanjkljivosti, ki jih skuša popraviti in dopolniti. Glede sodelavcev ugotavlja, da ni moč ugotoviti njihove neposredne odgovornosti za vsebino članka, ki jo prevzema nase. Čudi se, kako neki je »Demokracija« v napadu na nekega slovenskega časnikarja sprožila vprašanje o »domačinih«, ko pa tega došle na italijanski strani ni nihče storil in ko bi Slovenci imeli le škodo, če bi se postavila na takšno stališče tudi italijanska država. Očitek o netočnih podatkih o pokojnem dr. Agnelettu Botteri odklanja, ker je dal podatke o njem sam pisec članka v »Demokraciji«, za podatke o Radiu Trst »A« pa ugotavlja, da so se z njimi »predhodno strinjali prizadeti slovenski funkcionarji«. Avtor članka dalje razlaga, zakaj uporablja pri politični oznaki pojme »titovci«, »filotitovci« itd. V odgovoru o duhovščini v Beneški Sloveniji je pisec pretiral, ko je govoril o njenem »nacionalizmu«. Upoštevat bi bil moral, da ima tamkajšnja slovenska duhovščina v svojem dušnopastirskem delu res težavno stališče. Na splošno Botteri meni, da se slovenska manjšina boji, če jo hočejo Italijani spoznati in bi želela, naj jo puste v miru. Pisec v odgovoru trdi, da slovenski manjšini, zlasti demokratični, takšno stremenje le škoduje, kakor bi hotel reči, da ji manjka življenjska sila. Piščeve zaključne misli so vsekakor zanimive. Mi smo skušali o tej polemiki, ki verjetno še ni zaključena, le informativno poročati. Zdaj imajo besedo prizadeti slovenski krogi, ki so posegli v polemiko. Prvi se je oglašil »Primorski dnevnik«, ki doslej ni posegel v polemiko. Pisu članka očita, da je prezrl glas vseh Slovencev na Tržaškem, to je pismo, ki so ga bili poslali predsedniku italijanske republike.

J. V.

Škofov berač

STEPHAN
VINCENT
BENET

(Nadaljevanje)

»Tako,« se je začudil škof in potem previdno umolknil.

»Pred odhodom se moram zahvaliti vaši milosti za vse dobre in prosim za blagoslov zase in za mojo službo. Tako se pač spodobi.«

Škof je ostal hladen. »Tebe bom blagoslovil, toda tvoje službe ne morem blagosloviti. Kako naj podelim blagoslov svete Cerkve človeku, ki se preživlja z beračenjem, čeprav bi si lahko na pošten način služil kruh.«
 »Potem se moram pač posloviti brez blagoslova,« je nadaljeval Lipe veselo. »Vaša milost, koliko ste že storili zame. In sedaj sem škofov berač. Kako se bosta čudila stric in teta!«

»O ti domišljavo, nevrudno in pregrešno seme pogubljenja — in jaz sem ti za botra!« je rekel škof — k sreči samo v mislih. Molče je ponudil Lipetu prstan v poljub. Berač ga je poljubil s tolikim otroškim spoštovanjem, da bi se bil škof skoraj premislil in ga blagoslovil. Pomislil pa je na svoja načela in odšel brez besede.

Ponoči je škof slabo spal. Lipe ga je mučil v sanjah. Sanjalo se mu je, da je moral nositi berača na hrbtu po stopnicah pred cerkvijo. Na vsaki stopnici je bilo breme težje. Končno se je ves izmučen prebudil. Drugi dan je bila navadna nedelja. Kljub temu je šel v cerkev v prazničnem ornatu. Tako se je čutil bolj varnega. Berači so prosjačili na stopnicah. Miloščinar je razsipal drobiž in hitro je bilo opravljeno. Škof se ni oziral okrog. Ko pa je za trenutek postal, je čutil, da ga Lipe gleda, da je uprl pogled na mitro in na blesteči ornat. In potem je bilo vse končano.

V cerkvi je z veliko vnemo pridigal o lenobi in lahkomišelnosti. Le redkokdaj je tako navdušeno govoril. Videl je, da mu poslušalci navdušeno sledijo. Po pridigi se je utrujen vrnil v svojo palačo. Prijetna mu je bila misel, da Lipeta ni več v hiši.

Kmalu po večernicah je prišel tajnik in mu je rekel, da želi govoriti s škofom neki Peter Kljuka, ki se je sam oklical za poglavarja beraške bratovščine. Škof je trudno zavzdihnil in ukazal, naj ga pripeljejo. Vstopil je čokat mož s čudnim obrazom. Ena polovica obraza je bila ožgana in je bilo videti, kot da ima dva obraza. Obraz je bil spačen. Leva roka je bila pohabljenjena in se je končala v železni kljuki.

»Berač Pepe,« je tajnik zaničljivo predstavil.

»Pepe, s priimkom Kljuka, poglavar častivredne remse beraške bratovščine,« je dodal berač s kosmatim glasom in se je nerodno pripravljaval, da bi pokleknil.

Škof mu je velel, naj vstane in ga je vprašal, kaj želi.

»Prihajam zaradi tega novega dečka, vaša milost, zaradi hromega Lipeta,« je rekel Pepe. »Osebnost nimam nič proti njemu — jaz ne bi niti muhi storil kaj žalega« — strašno se je pačil ob teh besedah, »toda on ima na stopnicah dobro mesto. Služabniki vaše milosti so ga tjakaj pripeljali. Če je on berač vaše milosti, je seveda nekaj drugega, toda tudi v tem primeru je treba plačati prispevke in dajatve. Taka je navada. Če pa ni berač vaše milosti, danes zjutraj ga niste niti pogledali...« —
 »Molči,« je škof jezno zaklical. »Kaj praviš, celo za cerkvene stopnice barantate in mešetariate?! To je simonija, da, to je greh simonije!«

»Vaša milost, le dajte ji to trdo ime,« je odvrnil Pepe docela brezbrizno. »Oddavnaj je že ta navada, odkar so berači v Remu. Jaz sem moral plačati za svoje mesto dvajset kron in sem se moral poleg tega boriti s starim Markom. Toda to ne spada semkaj. Vaša milost ima pravico do enega berača, če vaša milost tako želi — v tem smo si vsi edini. Toda vprašujemo se, ali je tišči dečko berač vaše milosti ali ne.«

»Vzemimo, da ni,« je rekel škof in se tresel od razburjenja.

Prizor s predstave »Zdrava deva, Katarina!«
 (Iv. Bužecan, A. Pregarc, D. Stoka, M. Opelt in L. Vodopivec)

»Samo to smo hoteli vedeti,« je rekel Pepe. »Prav iskreno se zahvaljujemo vaši milosti. Po pravici rečeno, jaz mu nisem nikdar zaupal. Sedaj smo ga peljali k reki. Korel, Beno in stara Marta — ta vam je trdoživa, stara in slepa Marta — in ko bomo z njim pošteno obračunali, bo imela vaša milost mir pred njim.« Z nerodnim poklonom se je hotel Pepe posloviti. Škof pa ga je ustavil: »Stoj! Pa si vendar ne boste obtežili vesti z umorom!« »Vaša milost, ne jemljite tega tako resno,« je rekel Pepe in se obrnil proti vratom. »Kaj za to — en berač več ali manj na tem svetu. Mi nismo ne bogati ne učeni... Sicer vas pa nočem dalje nadlegovati. Otrokom damo življenje nekaj časa hodimo po svetu, potem umrjemo in vsega je konec. In tudi v najboljšem primeru nam ni na cerkvenih stopnicah z rožicami posejano...«

Škof bi bil rad marsikaj rekel, a po glavi se mu je pletla samo ena misel.

»Izjavljam, da je mož moj berač. Jaz držim roko nad njim,« je rekel.

»Zelo lepo ste povedali,« je zagodrnjal Pepe. »In jaz izjavljam: mi mu bomo preskrbeli prostor. Toda če hočete, vaša milost, da bo odnesel mož zdravo kožo, morate z menoj. Slišal sem staro Marto, da mu bodo porezali ušesa.«

V hiši ob reki sta našla Lipeta zvezanega, a dobre volje. Stražili so ga trije, ki jih je bil Pepe omenil — grbavec, pritlikavec in slepa starika. Okno ob reki je bilo odprto; v kotu je stala s kamenjem napolnjena vreča. Vsi navzoči so se vznemirili, ko so zagledali škofa. Lipe pa je ostal miren, kot da je to nekaj vsakdanjega. Razvezali so mu vrvi. Škof se je obrnil k njemu in ga proglasil za svojega berača. Za zunanje znamenje mu je podaril srebrn novc. Beraška bratovščina je bila potolažena. Tiho so se razšli. Škof pa je hodil po sobi in se spraševal: »Ali sem prav storil? Ali sem prav ravnal?« In si je odgovarjal: »Bojim se, da sem podpiral simonijo. Milosti svete Cerkve sem delil nevrednim. In vendar,« je rekel Lipetu, »skoraj bi bil imel tvojo smrt na vesti.«

»Vaša milost, ne vzemite tega tako resno,« je rekel berač in si gladil boleče ude. Sedaj je vse v redu. Medtem ko ste govorili z Marto o njenem dušnem stanju, sva se s Pepetom pobotala za prispevke in datjave. Pepe ima prav. Pameten dečko je. Ne bi bilo prav, da bi kdo kar zastoj dobil tako dobro mesto. Če bi mi bili dali danes zjutraj vsaj majhno miloščino, bi ne prišlo do tega prepira. Jaz sem vsega kriv — mislil sem pač, da vaša milost pozna te navade.«

»Jaz da bi to vedel? Kako naj poznam te navade?« je vprašal škof. »Bog mi odpusti, kot duhovnik bi pač moral vedeti za zlo, ki se godi na svetu.« »Vsakdo ne more vsega vedeti,« je rekel Lipe mirno. »Vaša milost, vi pač niste bili še nikoli v taki sobi, kot je moja.«

Škof je gledal vlažne stene. V sobi je dišalo po zatohlosti, ki je ne more pregnati nobeno zračenje. Vse je dišalo po ubogih ljudeh. Škof je menil, da ima veliko izkušenj. Kmalu po mašnikovem posvečenju je obiskal nekaj revežev. Sedaj je pa spoznal, da so bili tisti obiski dobro pripravljeni.

»Ne,« je rekel, »še nikdar nisem bil v taki... sobi.«

»In vendar mnogi stanujejo v takih sobah in niti niso vsi berači,« je rekel Lipe. Potem je spremenil glas. »Danes zjutraj ste tako lepo pridigovali o lenobi in lahkomiselnosti. Ljudje so potem radodarno delili miloščino. Čudovita pridiga!«

»Hvala za pohvalo,« je pripomnil škof trpko. Še enkrat se je ozrl po sobi.

»Morda ti lahko s čim pomagam,« je vprašal nevoljno.

»Ne, hvala, vaša milost,« Lipe se je veselo smejal. »Neka žena mi skuha kosilo — sicer je tatica, toda ubogega pohabljenca ne bo okradla. In pod zaščito vaše milosti si bom mogel v kratkem kupiti prenosljivo pečico. In moji predniki so mi zapustili vrečo. Po večerji bom opravil svoje molitve in bom legel k počitku, da se spočijem in pripravim za novo delo.«

»Tudi jaz bom opravil svojo molitev, saj mi je jako potrebna,« je rekel škof. Toda ni rekel na glas.

Škofov berač se je udomačil na cerkvenih stopnicah in kmalu je postal mestna znamenitost. Ljudje so ga imeli radi. Vedno je imel pri roki šaljivo ali zbadljivo besedo za tistega, ki mu je dal miloščino. Njogo-

PREVODI IZ ITALIJANŠČINE

V Jugoslaviji je izšlo zadnji čas več prevodov iz italijanske literature. Nov izbor Boccacciovih novel je izšel pri Mladinski knjigi. Pripravil ga je dr. Budal. Mariborska založba »Obzorja« je izdala v prevodu roman Alberta Moravie »Neprizadeti«. Izvirni naslov je »Gli indifferenti«. Prevedel ga je Srečko Golob. Pri Prešernovi družbi v Ljubljani je izšel v prevodu roman Parisa Goffreda »Lepi kaplan« (Il prete bello). Prevedel ga je Ivan Skušek. Izšel je v ceneni zbirki »Ljudska knjiga«. Knjige te zbirke so izredno poceni, z ozirom na povprečno ceno knjig v Jugoslaviji.

Zagrebska založba »Naprijed« pa je objavila v prevodu knjigo Gina Luzzatta: »Ekonomska zgodovina Italije« (Storia economica di Italia), I. del. Prevedel jo je Jakov Stipišič.

MONOGRAFIJA O PIRNATU

V knjižni zbirki »Slovenski likovni umetniki«, ki jo izdaja Državna založba Slovenije s sodelovanjem Moderne galerije v Ljubljani, je izšla monografija o življenju in delu pokojnega slikarja Nikolaja Pirnata. O Pirnatu pišejo v njej trije avtorji. Ljerka Menashe prikazuje Pirnatovo življenje in delo, Filip Kalan objavlja tri že znane eseje o umetniku, Zoran Kržišnik, ki tudi to knjižno zbirko ureja in je ravnatelj Moderne galerije, je pa napisal posebno študijo o Pirnatovih risbah. V lepo opremljeni monografiji je okoli 100 reprodukcij Pirnatovih akvarelov, olj, risb, grafik in plastičnih del. Pirnat je bil znan kot karikaturist in ilustrator ljubljanskega »Jutra« in drugih listov, za največji njegov uspeh pa veljajo ilustracije Cervantosevega »Don Kihota« in »Ponorelega Krososa«.

V Ukvah pojo

Letos so ukvanski možje ponovno rešili čast vasi. Če od nekdaj na praznik farnega patrona sv. Jakoba fantje po slovesni maši pojo še pred cerkvijo, nato pa po vsej vasi narodne pesmi. Dekleta jim prinese pred vsako gostilno vino. Ta običaj morajo ohranjevati fantje, ki gredo tisto leto k vojakom. Letošnje poletje teh fantov ni bilo. Toda starejši fantje in tudi starejši možje niso pustili, da bi ta lepi običaj izumrl. Pripeli so si šopke na suknjič in peli po vasi oni. Vsa vas je zazivel. Oni in mi z njimi smo bili veseli.

MITJA VOLČIČ

Med olimpijskimi tekmovalci

Berlin 1936 priključ v spomin Owensa, igre v Helsinkih 1952 so za vselej povezane z imenom športnega polkovnika Zatopeka. Čigava je letošnja olimpiada? Hary? Berutti? Abebe? Najprej Hary: zmagal je na sto metrov, zmlael ameriško gardo črncev. To govori v njegov prilog. A še več je razlogov, ki govorijo proti njemu. Dvovov o pravilnosti štarta tudi na olimpijskem stadionu niso razčistili. Po mnenju sodnika — starterja se Harijevo koleno premika, takrat, ko bi po pravilniku moral fant mirovati. Na strel pištole je torej Hary že v gibanju, medtem ko se drugi morajo šele pognati iz mirnega stava. Kar moti, je tudi Harijev značaj. Dejal nam je, da je izredni refleks pač lastnost nemške rase in da ima tudi zmaga nad črnici nekaj opravlka z raso. Ko Nemeec govori o superiornosti lastne rase, je vedno sumljivo. Zato pustimo, naj Hary predsedla k filmu po zgledu Tonija Sailerja in iščimo simbol drugje.

Berutti: »teče kot vihar iz Oregona« po besedah starega Jessya Owensa, a olimpijski rekord je dosegel na progi 200 metrov, in vse razdalje nimajo pri občinstvu

enakega pomena. Na olimpiadi je pač tako, da za občinstvo več velja poraženec na sto metrov kot n. pr. trikratni olimpijski zmagovalec v streljanju na tarčo. Livio Berutti, hladni in zadržani študent kemije iz Turina bo pač postal simbol italijanskega športa (ki je s trinajstimi zlatimi kolajnami presegel vsa pričakovanja), a je malo verjetno, da bo njegova zmaga imela enak odmev v tujini.

Abebe: bosonogi vojak telesne straže Haile Selasija, je v manj kot dveh urah in četrto pretekel 42 kilometrov maratona. Tudi on je že simbol: simbol prebujanja črnega kontinenta, ki hoče tudi na športnem poprišču izraziti stopnjo politične in gospodarske zrelosti. Toda Abebe je komaj za silo pismen, z velikimi začudenimi očmi strmi v sogovornika, njegove reakcije so nesorazmerne povodu, skratka: Sokrat nad njim ne bi imel veselja in humanizem je Abebeju trenutno še nekoliko tuj. Če upoštevamo, da se je olimpijsko gibanje v moderni dobi lahko razširilo predvsem zaradi navdušenja skupine mladih plemenitašev, ki so s športnimi vajami krepili telo in duha ter krajšali dobo od šolskih klopi do dne, ko bi prejeli lord-

KOLLWITZ SALVATORE

Pogled skozi okna

*Spet je v jutro,
po nevihti nočni,
jesensko sonce posijalo
Skoz priprto okno
na zidni ograji
golobe gledam,
ki na soncu so
peroti razprostrli.
In čez mi gre pogled,
drsi po steni mi nasprotne hiše,
vedno više:
drsi po oranžnih listih
divje trte,
ki se v vetru zibljejo,
po perilu belem,
ki plapola na vrvi;
drsi po cevi iz pločevine
tja gor do žlebov
rdeče strehe,
do dimnikov kadečih
in se ustavi
na azurnem nebu,
kjer sonce zlato ugledam,
ki le trenutek
osvetlil dvorišča je sivino.*

vi reki so prešli v pregovor. Po mestu je šla krilatice »Lipe je rekel.« Škof se ga je privadil kot se privadiš na revmatične bolečine. Vsak človek ima svoj križ. On pa ima svojega berača. Ni se mogel načuditi samemu sebi, da je v prejšnjih časih gledal na berače na cerkvenih stopnicah kot na kup cunj, brez pomena in imena. Sedaj je poznal vsakega izmed njih: slepo Marto in pritlikavca Karla, Pepeta Kljuko in grbastega Benota. Poznal je njihove posebnosti in njihove misli. Poznal je bajte, v katerih so stanovali. Poznal je kruh, ki so ga jedli. Vsak teden je zapustil svojo palačo in obiskal Lipeta v njegovem revnem bivališču.

Lipe je bil za škofa nerušljiva uganka. Ali je ta človek sploh še kristjan? Škofu se je zbudil dvom. Izpovedal je svojo vero, hodil je k službi božji. Pri njegovih spovedih je bil škof zmeden. Obtožil se je vseh grehov, ki bi sploh mogli omadeževati človeško srce. Če jih že ni storil v dejanju, je grešil v volji. Obtoževal se je zelo živahno. Včasih mu je škof očital, da zavestno pretirava. Lipe je smehljalje pritrtil in prosil za pokoro. Škof je bil še bolj zmeden.

Z leti se je med njima spletla neka čudna vez. Škof je bil morda nestrpen, toda ni bil ozek in kratkoviden. Prišel je do spoznanja, da ima Remo dva obraza. Kot mlad škof je poznal mesto, v katerem so živeli učenjaki in plemenitaši, bogati trgovci in plemenite gospe. Sedaj pa je vedel, da žive v mestu ubogi in nevedni, pohabljeni in ponižani. Kdor sedi ves dan na stopnicah, sliši vsakovrstne zgodbe. Tako je vedel povedati Lipe. Z beračem govori vsakdo. Žalostne zgodbe so ganile škofovo srce. Najprej je dognal resnico. Potem se je trdovratno zagrizel in zastavil vse svoje moči, da bi premagal težave. Ni se mu vedno poserčilo. Zakrknjeni grešniki ne marajo, da bi se kdo vmešaval v njihove zadeve. Včasih je škof govoril z Lipetom o svojih prizadevanjih. Ta ga je poslušal z izrazom popolnega cinika: škof mora skrbeti za svoje ljudstvo, njemu, beraču pa ni prav nič mar, če reveži umirajo od lakote. To naziranje je škofa sicer jezilo, vendar je bil še bolj odločen v svojih sklepih.

(Dalje prihodnjič)

ski naslov in dediščino, potem Abebe kot simbol olimpijske misli res ni idealen. Čeprav je od tedaj pod mostovi Temze preteklo mnogo vode in je tudi aristokratsko pojmovanje športa le še spomin.

Kdo še ostane, če izključimo nadčloveka Harya, 200 metraša Beruttija in dobrega Abebeja? Ostane »črna gazela«, »leteča štorclja« in »najhitrejša ženska na svetu« Wilma Rudolf. Črnka, doma z juga Združenih držav, polna kompleksov zaradi rasne zapostavljenosti, torej: željna uspeha. Wilma ima eno samo šibko točko: doslej ni še nobena ženska vsilila olimpiadi svojega pokroviteljstva!

Wilma ima 20 let, izredno dolge noge, prijeten obraz in v mišicah eksplozivnost, ki ji je dala tri zlate kolajne. Wilma je po naravi lena, v olimpijski vasi je vedno najpočasneje jedla, a ko zasliši na rdeči stezi strel pištole, se zazdi, da je običajni način premikanja pri Wilmi tek in ne hoja. Rudolfovi so obesili tri ali štiri namišljene zaročence in ji prisodili 16 bratov in sester! Za vsakega črnka, ki je bil žalosten ali v slabi formi, so našli, da je to posledica nesrečne ljubezni za Wilmo. Ta nam je rekla, da ni zaročena in predvsem: da ima eno samo sestro in enega samega brata, ostalih štirinajst so dodali časnikarji. Wilma ima še nekaj, kar bo ugajalo širokemu občinstvu: resnično pretresljivo zgodbo: Od drugega do osmega leta zaradi otroške paralize ni hodila. In zdaj s tekom sebi dokazuje, da je konec razdobja, ki ga je preživela na postelji ali na vozičku.

Wilma ni edini primer, zmage volje nad boleznijo. Kdor je občudoval avstralsko plavalko Fraserjevo si ni mogel predstavljati, da je dekle vso prvo mladost preživelo na bolniški postelji.

Izvedeli smo za njeno otroško paralizo šele iz listov proti koncu olimpijskih iger. Postalo je jasno, kaj je hotela reči, ko smo ji zastavili nekaj minut po zmagi ob sinji gladini olimpijskega bazena, ne posebno originalno vprašanje: Kaj pa vaši bodoči načrt? Odgovorila je božajoč belega volnenega medveda, ki prinaša srečo: čim več se hočem gibati.

Odgovor je izzvenel skoraj nesmiselno. Le če nisi poznal ozadja za dekle, katerega je mati v naročju nosila skoraj brezupno vsak dan v plavalni bazen, je lahko gibanje življenjski program.

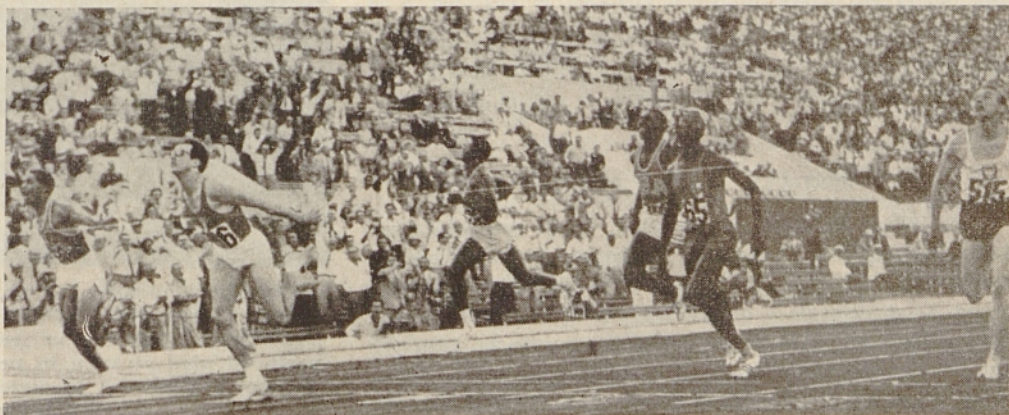
Vse te male človeške drame so mimo. Larsen menda še 34-tič (tako so napisali časniki) pregleduje film o prihodu na cilj na plavalni progi 100 metrov prosto in še zdaj mu ni jasno, če so mu sodniki zmago ukradli ali ne; zakonca Connoly (znana ljubezenska zgodba iz Melbourne, ko se je stokilski metalec kladiva Connoly zalju-

bil v Čehinjo Olgo Fikotovo, in je ves svet zadržal dih, ko je odšel v Prago po nevesto), sta se brez kolajne vrnila domov, čeprav sta upala kar na dve zlati, a brez vsake žalosti, kajti »edini, ki mora dosegaati uspehe, je zdaj najin otročič«, kot je dejala Olga. Olimpijsko vas bodo čez nekaj dni zasedli uradniki rimske občine. Po njej se sudejo okretne japonski časnikarji z očali na nosu in svinčnikom v rokah. Vse so si že zapisali: koliko postelj je v eni sobi, razdaljo od sobe do kopalnice, številke čevljev vseh košarkarjev, razvrstitev radijskih kabin na stadionu, imena nastopajočih. Pišejo poldrugi mesec, napolnili so obsežne zvezke. Edini njihov strah je, da jim kaj ne bi ušlo. Vsak Japonec v Rimu se počuti kot posebni poslanik svoje dežele in se čuti soodgovornega za uspeh prihodnjih olimpijskih iger, ki bodo kot znano leta 1964 v Tokiu. Tudi povprečna številka čevljev pri igralcih košarke lahko ima svoj pomen, pravijo japonski časnikarji, ki še zdaj stikajo okoli olimpijske vasi; prijazno, diskretno, kot znajo pač le oni.

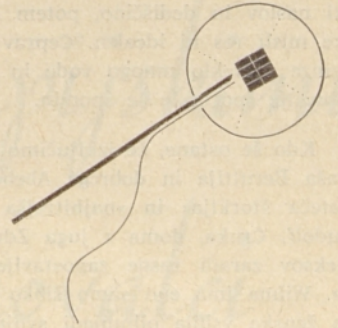
»Rim je bil čudovit, rimska olimpiada je prekosila vse dosedanje.« Tako je rekel predsednik mednarodnega odbora mister Brundage, tako so zapisali tudi sovjetski listi. S tem se strinjajo tudi Japonci, vendar pripomnijo, rahlo zaskrbljeni, da koga ne bi užalili, zato polglasno in hitro: »Pridite v Tokio, da vidite, kako se pripravi olimpiado«. Seveda niso samo Japonci zaskrbljeni za prihodnjo olimpiado. Obiskali smo sovjetskega tekača Bolotnikova jutro po zmagi na deset tisoč metrov. Ura je bila sedem, v olimpijski vasi je še vse spalo. Na vprašanje, če bi lahko govorili z Bolotnikovim, je njegov trener začudenozastremel in odgovoril: »Fant vendar trenira. Res, da je včeraj zmagal, a pred njim je Tokio in ne smemo izgubljati časa.«

Trener je imel povsem prav. Olimpijski uspehi za Tokio se kujejo od danes dalje. Le izletniku je dovoljeno, da se spomni na Tokio šele leta 1963. Kdor zdaj znanstveno ne dela, je že zamudil vlak, s katerim peljejo kolajne. Drugo vprašanje je seveda, če ima sedanji način dela na športnem področju še kaj opravila z besedo šport, če je tak način dela opravičljiv za revne dežele in če doseženi olimpijski prestiž velja težke milijarde (ne bi bilo bolje, če bi isti denar namenili n. pr. za gradnjo šolskih telovadnic). Tudi De Gaulle je te dni pogledal na proračun, popravil eno postavko, jo premaknil v naslednji stolpič, seštel, prištel, pomnožil. Zablestela je številka, lepa, okrogla, debela, namenjena pripravam francoskih športnikov. Le-ti bodo seveda še nadalje ostali diletanti. Vsi so diletanti, polkovniki na vzhodu in nepismeni visokošolci na zahodu, vendar nekateri so vendarle bolj diletanti od drugih diletantov.

Prizor z letošnje olimpiade: Olimpijski zmagovalec v teku na 200 m, italijan Berutti v trenutku, ko prispe na cilj

Somembnost naše radijske postaje

Z jesenjo postaja radijski program bolj pomemben, saj ostajajo v deževnih popoldnevih in v mrzlih, daljših večerih ljudje vse bolj doma in jim navadno krajša čas prav radio. Ko smo lansko leto izvedli anketo med slovenskimi učenci in dijaki, smo ugotovili, da posluša nad 90% slovenskih družin na Tržaškem našo postajo.

Ne vem, kako bi mogli dovolj stvarno oceniti veliko vlogo, ki jo je opravila slovenska radijska postaja v Trstu med našim ljudstvom po zadnji vojni in to v ljudsko prosvetnem in kulturnem oziru in v izoblikovanju demokratične miselnosti naših ljudi.

Zadnji dve številki tržaške revije »Trieste« posvečata svojo pozornost tudi naši postaji. Revija pravilno oceni njeno važnost in pomen za slovensko manjšino in za italijansko demokratično državo.

Slovenci se morda še premalo zavedamo tega pomena. Mnoge slovenske revije so opešale, mnoge prosvetne in kulturne ustanove pešajo v svoji moči, radijska postaja pa opravlja svoje delo z nezmanjšano jakostjo in doslednostjo.

Slovenci moramo zato izreči vse priznanje vodstvu RAI, ki je od povojnih vojaških oblasti prevzelo in ohranilo nezmanjšano delavnost postaje, v mnogih ozirih pa jo je programsko še povečalo in poglobilo. Ko smo se imeli priliko pred časom srečati z glavnim ravnateljem, prof. R. Aratom, smo bili presenečeni, kako skrbno, stvarno, realno in pozorno gleda na delovanje slovenske tržaške postaje in na njeno vlogo. Seveda najdemo enako razumevanje pri krajevnem vodstvu — ravnatelju ing. Candussiju in podravnatelju rag. Giacomelliju.

KROG LJUBITELJEV NAŠEGA RADIA

Radijska postaja si je v petnajstih letih pridobila krog prijateljev in zvestih poslušalcev v neposredni bližini in v širokem zaledju. Pridobila pa si je tudi lepo število notranjih in zunanjih sodelavcev. Ti so ostali zvesti kljub oviram, težavam in tudi krivicam, ki so jih bili včasih deležni. Pod vojaško upravo so pogosto ubijali veselje vnetim delavcem nekateri, ki so si znali pridobiti zavezniške častnike, da so jim pokimali na vse načrte.

Tej gospodovalnosti je prišel konec, ko je postajo prevzel RAI in jo polagoma pripeljal v stanje, ko delo le več velja kot prijateljstvo in zavezništvo z vodilnimi funkcijarnarji.

NEKDANJI BOJKOT POSTAJE

Leta 1949 pa se je še zgodilo nekaj, kar je postavilo vprašanje nadaljnega dela postaje na kocko. Tedanje vodstvo postaje ni pustilo več politično tendenčnih oddaj organizacijam, ki so delovale v okviru komunistične stranke. To je dalo zunanji povod za ukaz partije, da morajo zapustiti vsi uslužbenci tega političnega kroga (razen nekaj izjem) svoja mesta in odpovedati sodelovanje vsi njihovi sodelavci. Na

ta način naj bi bila naša postaja prisiljena prenehati oddajati, ker ne bi imela ne uslužbencev, ne programa. Ustanovili pa so takoj radijsko postajo v Kopru, kamor so sprejeli tukajšnje uslužbence in sodelavce.

Vendar so tedaj sledili tem navodilom samo njihovi politični pristaši. Ostali pa so podvojili svojo delavnost in spored neokrnjen ohranili.

GLEDALIŠKI VECERI

Tedaj se začena tudi največja odgovornost »Radijskega odra«. Član poklicnega slovenskega gledališča, g. St. Raztresen je sporočil tedanjemu dramskemu referentu, da bo tudi gledališče sledilo ostalim in ne bo več nastopalo na tržaškem radiu. Nekaj dni za tem pa je g. Modest Sancin sodelovanje za vso skupino dokončno odpovedal. Res se potem igralci niso oglasili na postaji, čeprav je bila igra že napovedana. »Radijski oder«, ki je imel do tedaj le nekaj tedenskih oddaj, je tako prevzel vse oddaje.

Ne bomo trdili, da je bilo to tedaj v korist kvaliteti celotnega radijskega sporeda, bilo pa je zelo važno, da je postaja v nezmanjšanem obsegu delala naprej in se utrdila. Prepričani smo, da bi je danes ne bilo več, če bi vsi kulturni in prosvetni delavci tedaj sledili pozivu, in ne bi sodelovali več.

»Radijski oder« je tako po sili razmer in po čutu odgovornosti z dnevnimi oddajami v teh letih postal poklicna radijska igralska skupina, ki pripravlja gledališke večere pač po svojih najboljših močeh. Generalni ravnatelj RAI, prof. R. Arata, je pokazal v že omenjenem razgovoru, da ceni to delo.

Poslopje naše radijske postaje, ki ga zdaj tudi na zunaj (še zaradi požara) prenavljajo. Malo stran pa je RAI že kupil zemljišče, na katerem bo zgradil novo stavbo in namestil vanjo oddajne prostore in urade. Sedanje poslopje je precej majhno, posebno ker je zavzel oddelek za televizijo precejšen obseg.

»Radijski oder« leta 1946

Posebej omenjamo gledališke večere ne le zato, ker je »Mladika« po svojih sodelavcih v mnogih primerih z njimi povezana, ampak tudi zato, ker obsegajo največje govorne enote. Danes je tudi zahteva, da se v malo primerih radio poslužuje suhih predavanj, ampak jih, če le mogoče, prelje v dramatisirane scene. Zato je dramski spored posebno obsežen.

Po tolikih letih je prav, da osvežimo spomin, kako je prišlo do današnjega stanja, da potem laže in pravilneje presojamo nekatere pripombe in tožbe.

ODER SLOVENSKEGA USTVARJALNEGA DUHA

Ce bi zbrali vse tisto, kar je bilo napisanega in ustvarjenega v 15. letih na naši postaji, bi se zelo začudili. Radijski spored namreč teče, a zahteva za vsako minuto program. Vse tisto, kar smo napisali v revije in časopise, imamo lahko vsak trenutek pred seboj. Tega pa, kar je šlo preko radijskih valov, pa ni več nikjer. In vendar je bilo v tem ogromno dela.

Zelo težko je oceniti važnost vsega tega, kar je bilo izvirno napisanega za našo postajo. V arhivu bi odkrili na stotine izvirnih dramskih in dramatisiranih del, še več prevodov velikih in manjših dram, mnogo izvirnih novel, pesmi in novih ali prvič prevedenih pesnitev, potem predavanj, folklornih in poljudno znanstvenih oddaj. Koliko je bilo v teh letih samo priložnostnih večerov ob raznih praznikih kot je Božič in Velika noč, ki jih Slovenci danes nimajo kje drugje slišati kot na naši postaji.

Posebej bi morali oceniti samo glasbene oddaje, ki zavzemajo pač na vsaki postaji velik del sporeda. Ravno zaradi tega pa je nerazumljivo, da prav ta oddelek nima svojega predstojnika. Po odhodu prof. Klakočerja, ki je bil predstojnik tega oddelka, je bilo precej izigravanja, a dejanskega predstojnika še vedno ni. Posebno važni za nas so vsi tisti številni nastopi pevskih zborov s podeželja in mesta, ki so včasih še v mnogo večjem številu prihajali na postajo kot danes.

POROČILA

Se prav posebej je treba omeniti poročevalski oddelek. Ob važnih zgodovinskih trenutkih, kot na primer ob vstaji v vzhodnem Berlinu ali pa na Madžarskem, ni hotel nihče zamuditi poročil naše postaje, ki je edina v slovanskem jeziku sproti in dramatično poročala o razvoju dogodkov. Zelo so se priljubila tudi kulturna poročila (V svetu kulture) in poročila o kulturnih prireditvah v Trstu. Ponovno smo slišali željo, da bi ta poročila segla vsaj še na Goriško. Aktualna, živa in zanimiva je nedeljska oddaja »Kdo, kdaj, zakaj?«, ki je v nekaj primerih na izredno drastičen način osvetlila problematiko vasi in predmestja.

Pomemben je Pregled dnevnega tiska, ki je objektivni in stvarni. Bližnjim in oddaljenim poslušalcem je všeč, ker je informativen prikaz odmevov političnih dogodkov.

Posebej pa so našla najvišji krog poslušalcev športna poročila z olimpiade, zelo posrčeni intervjuji, prenosi nogometnih tekem in živ stik s tekmovalci, ki ga je mojstrsko opravljal radijski reporter g. Mitja Volčič. Imamo poročila, da je posebno mladina tudi za mejo vztrajno poslušala te oddaje in jih je bila vesela. Saj je Slovincem edino tržaška postaja prenašala nogometno tekmo v slovenščini. Se prav zato se je v tistih dneh naša postaja posebno priljubila slovenski mladini.

NAŠA ZVESTOBA POSTAJI

V dolgih letih se spletejo vezi navezanosti in zvestobe. Tako so se spletle tudi med stalnimi sodelavci in postajo. Starejšim so se pridružili mlajši, ki so končali tukajšnje srednje šole in obiskujejo univerzo. Mnogi od teh pišejo že tudi izvirna besedila. Tudi v tem oziru je opravila postaja zelo važno poslanstvo. Spletle pa so se tudi vezi med postajo in poslušalci.

ŠE VEČJA POPULARNOST

Rekli smo, da posluša našo postajo mnogo ljudi to in onstran meje. Žal le, da je prešibka in da nima najboljše valovne dolžine. Saj se ponekod celo na Tržaškem slabo sliši. Toliko slabše pa je v Gorici, dočim se je v nekaterih drugih krajih, kot n. pr. v Kanalski dolini, sploh ne sliši. Tako pač morajo vasi tam poslušati ali Ljubljano, ali Koper ali pa Celovec.

Zdi se, da bi se dalo tudi marsikaj narediti za večjo popularnost postaje. Ostale postaje RAI imajo mnogo oddaj, s katerimi navezujejo neposredni stik s poslušalci. Razpisujejo različne nagrade za najboljše delo, najboljšo izvedbo, najboljšo igro in podobno. Ali ne bi bilo mogoče nekaj podobnega narediti tudi na naši postaji? Radio bi mogel izvesti tudi kako anketo... »Mladika« je to storila na lastno pobudo, ker se nam je zdelo, da je to koristno. Uspešno pa more tako delo opraviti le postaja sama.

NA PRAGU JESENI

Listje je že pordelo na Krasu. Zdaj bomo mnogo več poslušali našo radijsko postajo. V mnogih krajih vabi televizija v gostilni in baru. Razumemo, da to mnoge mika. Vendar naj ostanejo naši ljudje kljub temu zvesti naši postaji. Posebno novi spored ima marsikaj v času, ko televizija nima programa. Poslušajte pa tudi postajo zaradi naše besede, zaradi slovenske problematike in vsebine, zgodovine in poezije, vsega tega, kar mora postaja imeti, da bo slovenska in da bodo Slovenci nanjo še dalje navezani. Z drugimi besedami bi rekli, da mora iz njenega sporeda dihati slovenski duh. To je tista naša narodna vsebina, ki se je nekateri tako zelo boje kot strašila. Pa ni to noben nacionalizem, ampak tista značilnost in bistvenost, ki jo vsak narod ima. Ob tem pa opravlja postaja tisto veliko vlogo posredovalca in razlagalca italijanske kulture, išče stične točke med obema kulturama, beleži vplive, odmeve in odseve.

Samo tako, da postaja delikatno čuva v svojem sporedu narodni značaj, ostaja priljubljena ljudem, ker ne more nihče reči, da je propagandno sredstvo v slovenščini. Dragocena pa je za ljudi prav zato, ker spoštuje narodno vsebino in tradicijo, ki ju breznarodni komunizem prezira in smeši. V tem raste postaja v glasnika zapadnoevropske demokratične miselnosti in dobiva širši okvir. In v tem je njena pomembnost še večja.

SPREMEMBE V RADIJSKEM SPOREDU

S programskim tednom, ki začne z nedeljo, 2. oktobra, so sporedi Radia Trst »A« dobili novo lice. Predvidene spremembe se tičejo tako oddajnega časa kot razvrstitve in vsebine posameznih oddaj.

V naslednjem podajamo glavni pregled novosti v urniku oddaj.

NOV URNIK ODDAJ

Radio Trst »A« bo imel, kot doslej, vse nedelje in praznike neprekinjen celodnevni, ob sobotah pa dvodelni, jutranji in opoldansko-večerni spored. Vse ostale delavnice bo spored še vedno deljen v tri ločene enote: jutranjo, opoldansko in večerno oddajo. Novo pa je, da se bo večerna oddaja začela že ob 17. uri, torej pol ure prej kot lansko jesen, zato pa bo postaja tudi zaključevala svoje oddaje vsak večer pol ure prej, torej ob 23.30. S tem je ugodeno tisti večini poslušalcev, ki kasno ponoči radia ne poslušajo, še bolj pa oddaljenejšim okoličanom, pri katerih je slišnost tržaške radijske postaje v večernih urah precej motena.

OPOLDANSKI SPORED

Medtem ko niso v jutranjih oddajah predvidene nobene večje novosti bodo opoldanske oddaje Radia Trst »A« v bodoče precej preurejene. Otvoritvi ob 11.30 bo ob delavnikih sledilo 15 minut glasbenih utrinkov, ob 11.45 pa bo na vrsti govorjeni spored z glasbenimi vložki »Vrtiljak — pisani odmevi naših dni«, ki bo trajal do 12.30. Sledilo bo 45 minut pisane glasbe pod naslovom »Za vsakogar nekaj«. Ob 13.15 bodo običajna poročila in spored se bo nato nadaljeval na ustaljeni in že znani način. Spremenjena sta tudi nedeljski in sobotni opoldanski spored.

ODDAJA ZA NAJMLJASE OB NEDELJAH

Med 11.30 in 12. uro bodo na sporedu radijske igrice »Oddaje za najmlajše«, ki se na splošno željo s tem vrača na svoje nekdanje mesto. Zato pa bo oddaja »Vera in naš čas« na sporedu četrte ure kasneje, ob 12.15.

GLASBA PO ŽELJAH

Sledi sprememba, ki je važna zlasti za prijatelje »Glasbe po željah«. Le-ta bo odslej na sporedu od 12.30 do 13. in od 13.30 do 14.15, torej pred opoldanskimi poročili in med njimi. Po drugih nedeljskih opoldanskih poročilih ob 14.30 bo namreč odslej sledil tedenski zunanjepolitični pregled »Sedem dni v svetu«.

MNENJA IN DEJSTVA

Vse delavnice pa je ob tej uri predvidena oddaja »Mnenja in dejstva, pregled dnevnega tiskar«. Ljubitelji slušnih iger bodo gotovo opazili, da so ponovitve prenešene z nedelje na soboto ob 15.30, tudi to zato, da bi jih lahko slišali tisti oddaljenejši poslušalci, ki večernim oddajam ne morejo slediti.

VEČERNE ODDAJE

Večerne oddaje imajo ob delavnikih v glavnem naslednjo razvrstitev: po otvoritvi oddaje sledi ob 17. uri pregled večernih sporedov, ob 17.15 prva večerna poročila, nato 40

NA VALOVIH NAŠE

TEDEN OD 2. DO 8. OKTOBRA

• NEDELJA, ob 8.30 Poslušali boste, od nedelje do nedelje na našem valu; ob 11.30 Oddaja za najmlajše: »Angel varuh«, pravljica (B. Nemcova - M. Preslesnik); ob 16.00 Popoldanski koncert; ob 17.40 Operne arije in dueti; ob 18.00 Turistični razgledi; ob 21.00 Iz zakladnice slovenskih narodnih pesmi: »Na trti grozdek zori« (Marija Tomazin); ob 21.20 Brahms: godalni kvartet v B-duru, op. 67; ob 23.00 Skladbe iz preteklih stoletij.

• PONEDELJEK, ob 11.45 Vrtiljak — pisani odmevi naših dni; ob 12.30 Za vsakogar nekaj; ob 18.00 Znani sodobniki; ob 18.25 Mladi solisti; ob 19.00 Znanost in tehnika: »Nov tip avtomobilskega motorja« (Aljoša Vesel); ob 20.30 »Podeželske pevke«, komična opera v 2 dej. (Fioravanti) »L'Antiparnaso«, opera v 3 dej. (Vecchi); ob pribl. 22.00 Nove knjige in izdaje.

• TOREK, ob 11.45 Vrtiljak — pisani odmevi naših dni; ob 12.30 Za vsakogar nekaj; ob 18.00 Radijska univerza: »Čudovitosti rastlinstva (Ivan Rudolf); ob 18.25 Koncert orkestra F. Armando; ob 21.00 Tvoronica sanj — obzornik filmskega sveta (Tomaž Mislej); ob 21.30 Koncert sopranistke Ondine Otte; ob 22.00 Znamenita dela starega veka: »V senci hindujskih templjev« (M. Pavlin).

• SREDA, ob 11.45 Vrtiljak — pisani odmevi naših dni; ob 12.30 Za vsakogar nekaj; ob 18.00 Nove afriške države (Fr. Jeza); ob 18.25 Mozart: Simfonija; ob 19.00 Zdravstvena oddaja (dr. M. Starc); ob 20.30 »Utv«, igra v 4 dejanjih (A. P. Čehov - Iv. Prijatelj); ob 22.30 Carissimi »Jephtha«, oratorij za solo, zbor in orkester.

• ČETRTEK, ob 11.45 Vrtiljak — pisani odmevi naših dni; ob 12.30 Za vsakogar nekaj; ob 18.00 Radijska univerza: »Nekaj o kemoterapiji« (Rafko Dolhar); ob 12.25 Predhodniki slovenskega samospeva; ob 21.00 Književnost: »Ob 9. snopiču Slovenskega biografskega leksikona« (V. Beličič); ob 20.30 Simfonični koncert Ork. tržaške filharmonije; ob 22.00 Umetnost: »19. mednarodni festival gled. umetnosti v Benetkah« (Josip Tavčar).

• PETEK, ob 11.45 Vrtiljak — pisani odmevi naših dni; ob 12.30 Za vsakogar nekaj; ob 18.00 Etnografski zapiški (V. Hajdnik); ob 19.00 Šola in vzgoja: »Kar danes lahko storiš, ne odlašaj na jutri!« (Ivan Teuerschuh); ob 22.00 Obletnica tedna: »Sv. Vincencij Pavelski ob 300-letnici smrti« (Maks Šah); ob 22.15 V spomin Aleksandru Scarlattiju.

• SOBOTA, ob 11.45 Vrtiljak — pisani odmevi naših dni; ob 12.30 Za vsakogar nekaj; ob 15.30 Radijski oder: »Sreča grdih« (Gl. Ponzana - S. Martelanc); ob 18.00 Po davnih cestah (Fr. Orožen); ob 18.25 Suite in plesi; ob 19.00 Pomenek s poslušalkami (M. Prepeluh); ob

21.00 »Obisk«, radiodrama (R. Rosso - Maks Šah).

TEDEN OD 9. DO 15. OKTOBRA

• NEDELJA, ob 11.30 Oddaja za najmlajše: Bahtiarjeve prigode (M. Vodušek), pravljica igra; ob 12.30 Glasba po željah; ob 16.00 Popoldanski koncert; ob 18.00 Turistični razgledi; ob 21.00 Iz zakladnice slovenskih narodnih pesmi: »Možek donese bariglico« (M. Tomazin); ob 21.30 Bazzini: Godalni kvartet.

• PONEDELJEK, ob 11.45 Vrtiljak — pisani odmevi naših dni; ob 12.30 Za vsakogar nekaj; ob 18.00 Znani sodobniki; ob 18.25 Baročna glasba; ob 19.00 Znanost in tehnika: »Naftovodi po Evropi« (Romi Bole); ob 20.30 Glinka: »Ruslan in Ljudmila«, opera v 5 dej.; ob pribl. 22.00 Nove knjige in izdaje.

• TOREK, ob 11.45 Vrtiljak — pisani odmevi naših dni; ob 12.30 Za vsakogar nekaj; ob 18.00 Radijska univerza: »Čudovitosti rastlinstva« (Iv. Rudolf); ob 18.25 Samospevi Schuberta, Brahmsa in Wolfa; ob 21.00 Tvoronica sanj — obzornik filmskega sveta (T. Mislej); ob 21.30 Koncert violončelista Renèja Foresta; ob 22.00 Znamenita dela starega veka: »Znamenita svetišča budistov« (M. Pavlin).

• SREDA, ob 11.45 Vrtiljak — pisani odmevi naših dni; ob 12.30 Za vsakogar nekaj; ob 18.00 »Bizantinska Istra« (Jadran Ferluga); ob 18.25 Schumann: Simfonija; ob 19.00 Zdravstvena oddaja (dr. M. Starc); ob 20.30 Radijski oder: »Ksantipa« (M. Miserocchi - M. Javornik), igra v 3 dej.; ob 22.30 Bach: Magnificat v D-duru.

• ČETRTEK, ob 11.45 Vrtiljak — pisani odmevi naših dni; ob 12.30 Za vsakogar nekaj; ob 18.00 Radijska univerza: »Nekaj o kemoterapiji«; ob 18.25 Slovenski samospevi — prvi pesemski skladatelji; ob 20.30 Simf. koncert Ork. tržaške filharmonije; ob 21.00 Književnost — Mario Soldati: »Letoviščarska maša« (J. Tavčar); ob 22.00 Umetnost: »Glasba na mednarodnem kongresu skladateljev in mednarodnih piscev v Dubrovniku« (Pavle Merku).

• PETEK, ob 11.45 Vrtiljak — pisani odmevi naših dni; ob 12.30 Za vsakogar nekaj; ob 18.00 Etnografski zapiški (V. Hajdnik); ob 18.25 Znani solisti in komor. zasedbe; ob 19.00 Šola in vzgoja: »Površnost - nevarna bolezen« (A. Kacin); ob 21.20 Koncert operne glasbe; ob 22.00 Obletnica tedna: »20-letnica bitke za Anglijo« (Ivan Učeničkov); ob 22.15 V spomin Aleksandru Scarlattiju.

• SOBOTA, ob 11.45 Vrtiljak — pisani odmevi naših dni; ob 15.30 Radijski oder: »Zet gospoda Poiriera« (Augier-Sauveau - D. Pertot), veseloigra v 4 dej.; ob 18.00 Po davnih cestah (Fr. Orožen); ob 19.00 Pomenek s poslušalkami (M. Prepeluh); ob 21.00 »Neverjetno, toda res — Skrivnost sedmih

RADIJSKE POSTAJE

slik« (Cesare Meano - Lada Mlekuž), radijska drama.

TEDEN OD 16. DO 22. OKTOBRA

• NEDELJA, ob 8.30 Poslušali boste; ob 11.30 Oddaja za najmlajše: Bahtiarjeve prigode, 2. nad. (M. Vodušek), radij, pravlj. igra; ob 12.30 Glasba po željah; ob 16.00 Popoldanski koncert; ob 18.00 Turistični razgledi; ob 21.00 Iz zakladnice slovenskih narodnih pesmi (M. Tomazin); ob 21.20 Koncert ženskega zbora Giambattista Martinij iz Bologne; ob 23.00 Skladbe preteklih stoletij.

• PONEDELJEK, ob 11.45 Vrtljak — pisani odmevi naših dni; ob 12.30 Za vsakogar nekaj; ob 18.00 Znani sodobniki; ob 18.25 Mladi solisti; ob 19.00 Znanost in tehnika: »Francoski atomski center Saclay« (M. Kalin); ob 20.30 Mozart: »Don Juan«, opera v 2 dej; ob 22.00 Nove knjige in izdaje.

• TOREK, ob 11.45 Vrtljak — pisani odmevi naših dni; ob 12.30 Za vsakogar nekaj; ob 13.30 Glasba po željah; ob 18.25 Besede velikih pesnikov — Alfano: Stiri pesmi na besedilo Tagoreja; ob 21.00 Tvoronica sanj — obzornik filmskega sveta (T. Mislej); ob 21.30 Koncert pianista Fabia Peressonija; ob 22.00 Znamenita dela starega veka: »Kitajski zid« (M. Pavlin).

• SREDA, ob 11.45 Vrtljak — pisani odmevi naših dni; ob 12.30 Za vsakogar nekaj; ob 18.00 Bizantinska Istra (Jadran Ferluga); ob 18.25 Beethoven: Simfonija št. 5; ob 19.00 Zdravstvena oddaja (dr. M. Starc); ob 20.30 Radijski oder: »Cvetje v jeseni« (Ivan Tavčar - J. Peterlin), dramatisirana zgodba; ob 22.30 Cherubini: Requiem v c-molu.

• ČETRTEK, ob 11.45 Vrtljak — pisani odmevi naših dni; ob 18.00 Radijska univerza: »Nekaj o kemoterapiji« (R. Dolhar); ob 18.25 Slovenski samospevi — dva romantika: Volarič in Förster; ob 20.30 Simfonični koncert Orkestra trž. filh.; ob 21.00 Književnost: »Mednarodni knjižni sejem v Frankfurtu« (M. Javornik); ob 22.00 Umetnost: »Sprehod po letošnji milanski trienali« (Aljoša Vesel).

• PETEK, ob 11.45 Vrtljak — pisani odmevi naših dni; ob 12.30 Za vsakogar nekaj; ob 13.30 Glasba po željah; ob 18.00 Etnografski zapiski (V. Hajdnik); ob 18.25 Znane komorne zasedbe; ob 19.00 Sola in vzgoja: »Letošnji zrelostni izpiti — razgovor z abiturjenti« (Iv. Teuerschuh); ob 22.00 Obletnica tedna: »200-letnica rojstva filozofa Saint Simona« (Iv. Artač); ob 22.15 Italijanska glasba povojnih skladateljev.

• SOBOTA, ob 11.45 Vrtljak; ob 12.30 Za vsakogar nekaj; ob 15.30 Radijski oder: »Zivljenje« (G. Zorzi - M. Javornik), igra v 4 dej.; ob 18.00 Po davnih cestah (Fr. Orožen); ob 19.00 Pomenek s poslušalkami (M. Prepeluh); ob 21.00

»Rdeča čepica« (Ugo Ronfani - V. Suhadolc), radiodrama.

TEDEN OD 23. DO 29. OKTOBRA

• NEDELJA, ob 8.30 Poslušali boste; ob 11.30 Oddaja za najmlajše: Bahtiarjeve prigode (M. Vodušek), radijska pravlj.; ob 12.30 Glasba po željah; ob 16.00 Popoldanski koncert; ob 17.40 Operne arije in dueti; ob 18.00 Turistični razgledi; ob 21.00 Iz zakladnice slovenskih narodnih pesmi: »Najlepši stan je samski stan« (M. Tomazin); ob 21.20 Koncert ženskega zbora »Giambattista Martinij«; ob 23.00 Skladbe iz preteklih stoletij.

• PONEDELJEK, ob 11.45 Vrtljak — pisani odmevi naših dni; ob 12.30 Za vsakogar nekaj; ob 18.00 Znani sodobniki; ob 18.25 Baročna glasba; ob 19.00 Znanost in tehnika: »Hipnoza v kriminalistiki« (Romi Bole); ob 20.30 Stravinski: Pot razuzdanca; ob 22.00 Nove knjige in izdaje.

• TOREK, ob 11.45 Vrtljak — pisani odmevi naših dni; ob 12.30 Za vsakogar nekaj; ob 13.30 Glasba po željah; ob 18.00 Radijska univerza: Čudovitosti rastlinstva (Iv. Rudolf); ob 18.25 Samospevi Musorskega in Brahmsa; ob 21.00 Tvoronica sanj — obzornik filmskega sveta (T. Mislej); ob 21.30 Koncert tenorista Dušana Pertota; ob 22.00 Znamenita dela starega veka: »Stavbarska umetnost Inkov« (M. Pavlin).

• SREDA, ob 11.45 Vrtljak — pisani odmevi naših dni; ob 12.30 Za vsakogar nekaj; ob 18.00 Bizantinska Istra (J. Ferluga); ob 18.25 Mendelssohn: Simfonija, op 90; ob 19.00 Zdravstvena oddaja (dr. M. Starc); ob 20.30 Radijski oder: »Skrbi s kropljenjem pokojnika« (S. Marinelli - F. Jeza), igra v 4 dej.; ob 22.30 Händel: Messia, oratorij.

• ČETRTEK, ob 11.45 Vrtljak — pisani odmevi naših dni; ob 12.30 Za vsakogar nekaj; ob 18.00 Radijska univerza: »Nekaj o kemoterapiji« (R. Dolhar); ob 18.25 Vzpon romantične pesmi; ob 20.30 Simfonični koncert Ork. trž. filh.; ob 21.00 in 22.00 Književnost in umetnost.

• PETEK, ob 11.45 Vrtljak — pisani odmevi naših dni; ob 12.30 Za vsakogar nekaj; ob 18.00 Etnografski zapiski (V. Hajdnik); ob 19.00 Sola in vzgoja: »Vprašanje volje pri učenju in delu« (E. Košuta); ob 22.00 Obletnica tedna: »Skof Tomaž Hren ali protireformacija v Sloveniji« (M. Šah); ob 22.25 Italijanska glasba povojnih skladateljev.

• SOBOTA, ob 11.45 Vrtljak — pisani odmevi naših dni; ob 12.30 Za vsakogar nekaj; ob 15.30 Radijski oder: »Dona Diana« (Avg. Moreto y Cabana - Fr. Albrecht), veseloigra v 3 dej.; ob 18.00 Po davnih cestah (Fr. Orožen); ob 18.25 Suite in plesi; ob 19.00 Pomenek s poslušalkami (M. Prepeluh); ob 21.00 »Neverjetno, toda res — Kraljica ne mara moža«, radiodrama.

minut lahke glasbe pod naslovom »Pesem in ples«. Čas med 18. in 18.30 je v prvem delu namenjen »Radijski univerzi«, raznim tečajem in predavanjem, v drugem delu pa obzorniku »V svetu kulture«, ki je bil doslej na sporedu ob 12.45. Sledi pol ure komorne ali simfonične glasbe, ob 19. uri pa se nato v tednu vrstijo razne posvetovalnice, mladinske in kulturne oddaje. Lahka glasba traja nato do poročil ob 20.15, včasih pa se nadaljuje tudi po njih, kakor pač to zahtevajo programi.

RADIJSKI ODER ŽE OB 20.30

Pri tem je treba posebej opozoriti, da začno vse obsežnejše večerne oddaje, opera ob ponedeljskih kot tudi daljše slušne igre ob sredah in četrtkov simfonični koncert po novem urniku ob 20.30, medtem ko so manj obsežni zahtevnejši sporedi, kot n. pr. nova torkova oddaja »Tvoronica sanj — obzornik filmskega sveta« ali krajša sobotna radijska igra še vedno na sporedu ob 21. uri. Primerne razporejene na posamezne večere sledijo nato vse do poročil ob 23.15, številne raznovrstne glasbene ter govorne oddaje, razvidne iz posameznih dnevnih in tedenskih sporedov. Tudi pri njihovem načrtovanju in ureditvi je programsko vodstvo Radia Trst »A« skušalo v čim večji meri upoštevati želje in potrebe poslušalcev in na njih je, da povedo ali je v tem uspelo.

PREMIO »ITALIA«

Skupno z ravnateljem tukajšnje radijske postaje inž. Candussijem je dr. Gianfranco Zaffrani, osrednji ravnatelj za odnose s tujino pri italijanski radio-televiziji, ki je tudi glavni tajnik za nagrado »Italia«, na tiskovni konferenci razložil časnikarjem v salonu hotela Excelsior namen te važne prireditve mednarodnega značaja. Kot znano, bodo podelili letos nagrado »Italia« v našem mestu, v skladu s tradicijo, da podeljujejo to nagrado vsako leto v drugem mestu, da se tako številni delegati spoznajo z umetniškimi in kulturnimi zakladi glavnih italijanskih mest. Letos bodo podelili to nagrado že dvajsetič. Razsodišče je začelo zasedati 27. septembra. Prireditve bo trajala do 11. oktobra. Zmagovalce bodo razglasili 10. oktobra zvečer v veliki dvorani univerze.

Tekmovanja za nagrado se udeležuje 23 radiotelevizijskih omrežij. Z radijskimi igrami in glasbenimi izvedbami tekmujejo Južna Afrika, Avstralija, Avstrija, Belgija, Kanada, Francija, Nemčija, Japonska, Vel. Britanija, Grčija, Irsko, Izrael, Italija, Jugoslavija, Luksemburg, Monako, Nizozemska, Poljska, Portugalska, Združene ameriške države in Svica.

S televizijskimi reportažami pa bodo tekmoval Avstralija, Avstrija, Belgija, Kanada, Francija, Nemčija, Japonska, Vel. Britanija, Italija, Poljska, Združene ameriške države, Švedska in Svica.

KANALSKA DOLINA

Ko smo letošnje počitnice potovali po Kanalski dolini in prebili v nekaterih vaseh več lepih počitniških dni, so ljudje tožili, da ne slišijo naše radijske postaje. Tudi italijanska televizija ne sega do njih. Tako je nekam čudno, da morajo radijski in televizijski spored sprejemati iz inozemstva. Prepričani smo, da bo RAI poskrbel, da bodo državljani tudi v tem koticu države lahko sprejemali oddaje.

Miranda Zafred

Razvojna pot kinematografije

Ko se je kino šele pojavil, je bil brez »ideje«. Lumière je težil izključno za tem, da prižake žive slike. Zato je slikal prizore na cestah, v tovarnah, v pristaniščih. Pozneje so filmski ljudje spoznali, da je to za občinstvo premalo, in so razširili krog: cirkus, gledališke dvorane, aktualni dogodki iz kronike, veliki zgodovinski dogodki iz preteklosti. Kino si je utiral pot in začel iskati nova, širša obzorja. A to še ni bilo dovolj. Imel je še veliko možnosti, odprtih mu je bilo še nešteto poti. Zakaj ne bi začel prikazovati življenje, zakaj ne bi gledalca pokazal ogledalo njegove notranjosti, njegovih misli, njegovih stremeljenj? To bi lahko storil, saj se je vedno bolj izpopolnjeval, imel je vedno več sredstev. Kaj bi bilo za gledalca zanimivejše in privlačnejše kot videti na platnu resnično življenje — življenje, ki je na videz tako nepomembno in nezanimivo, a v bistvu tako polno dramatike in poezije? Ta zamisel se je začela vedno bolj uveljavljati in, kljub nasprotovanju mnogih tedanjih vplivnih mož, se je polagoma tudi uresničila. Dovolj je bilo registriranih kronik, dovolj velikih in pomembnih zgodovinskih dogodkov, zanimivih res, a prikazanih na suboparen in dolgočasen način. Mnogi tedanji pisatelji in filozofi so strogo obsojali to novo stremeljenje, ki ga je zavzel film. Vendar je bilo mnogo tudi takih, ki so v tem videli pozitivnost in so spoznali, da ima kino v svojih rokah veliko moč. Dejstvo je, da je ta kljub vsem nasprotovanjem izvajal vedno večjo privlačnost na občinstvo. Celo sami politiki so razumeli njegovo moč in so se ga začeli posluževati v propagandne namene.

Za gledalce, katerih število je stalno naraščalo, so junaki filmskega platna predstavljali nekakšen simbol. Nastali so **miti**: Francesca Bertini, Pola Negri, Asta Nielsen, Mary Pickford. Pojav divizma se je razvil najprej v Italiji. Niso ga ustvarili producenti, ampak občinstvo samo. Odolphe Zuckor je nekoč dejal: »Nekaj od igralčeve osebnosti, ki občinstvu ugaja, se posreduje preko platna. Če se občinstvo navdušuje za kakega igralca, lahko mi za tega veliko naredimo, in sicer tako, da ga populariziramo. Toda prej moramo ve-

deti, ali gledalca ugaja. Ni odvisno od nas, mi ne moremo ničesar odločiti, ker občinstvo samo o tem odloča. Zvezdnika ne ustvarimo mi; mi ga lahko samo oblikujemo, ga izpopolnjujemo, ko je že ustvarjen.«

Ceprav se je divizem pojavil najprej v Italiji, je v Ameriki našel najugodnejša tla: Greta Garbo je postala najzvišenejši model »zvezde«. Občinstvo je v njej videlo to, česar v resnici morda niti ni bilo. Tedaj je bil kino že daleč od prvotne stopnje, od Lumièreovih časov. Imel je že milijone gledalcev, imel je na množice vedno močnejši vpliv, bodisi političnega, bodisi socialnega. Toda postal je zares nositelj »idej« šele v času prve svetovne vojne. Vsak problem je lahko postal snov za film. Le ameriški kino se dolgo ni maral vdati temu novemu razvoju, temveč je težil le za tehnično popolnostjo. Ni se maral ukvarjati s kakim problemom: kino naj bi bil za gledalca le zabava — in tega gesla se je zvesto držal. Samo Chaplin si je upal ubrati svojo pot, ki je bila popolnoma različna od poti drugih producentov in režiserjev.

Kinematografsko izražanje, v kolikor je izraz resničnosti, prikazuje družbo na boljši in popolnejši način kot katerakoli druga umetnost. Kot ogledalo življenja posreduje politične in socialne vplive. Kakršna je družba, takšen bo film: v sodobni družbi bo nastal svoboden film; v družbi, kjer vladajo politični interesi, bo nastal film, ki bo hotel vsiljevati svoje ideje. Iz filma torej, ki je zvesto prikazovanje družbe, lahko posredno pridemo do te slednje ter spoznamo njene politične in gospodarske interese. Ta rezultat zlasti lahko opazimo v povojni kinematografiji. Najznačilnejši je italijanski neorealizem, ki mu kot snov služi čisto navadno življenje, polno dramatike in najrazličnejših odtokov. V Ameriki so resno vzeli v poštev problem vojakov, ki se vračajo iz vojne in se le s težavo oprimejo spet prejšnjega življenja. Nemški povojni film hoče biti nekakšna avtokritika ter hoče doseči rehabilitacijo nemškega naroda. Anglija hoče s svojimi filmi zbuditi pri občinstvu spet zaupanje do naroda, do tradicionalnih vrednot, do družine. Ko so minila težka povojna leta, je tudi neorealističen film doživel evolucijo. Vojne rane so se počasi celile; ljudje so pozabljali na prestano trpljenje in so težili za vedno večjim blagostanjem. Zato je tudi film postajal manj surov, manj napadalen: obupu in pesimizmu je sledilo upanje v boljše čase.

Istočasno je prišlo do novih dogodkov, ki so popolnoma neodvisni od umetniškega ustvarjanja: zmagoslaven prihod televizije, ki je prinesla kino v hišo — in poizkus kina, da se pred nevarnim tekmečem brani z novimi tehničnimi sistemi (Cinerama, Cinemascope, Vistavision itd.), torej s sistemi, ki izvajajo na gledalca večjo privlačnost, a ne zboljšujejo filma z umetniškega vidika. Kriza — ki je kino še do sedaj ni popolnoma prebolelo — je postajala vedno hušja. A to še ni bilo dovolj. Občinstvo, ki je postajalo vedno zahtevnejše, se je počasi oddaljevalo od kino dvoran. Producenti so hoteli za vsako ceno zaustaviti ta tok: začeli so snemati daljše filme, poiskali so nove zvezde, ki naj bi nadomestile že ugasle; obrnili so svojo pozornost na vzhod in so gledalce seznanili z eksotičnimi kraji na Japonskem in v Hong Kongu.

Francija si je poiskala najbolj nečastno pot: občinstvu prikazuje filme najbolj črnega realizma in erotike. V Angliji je zasluga nekaterih igralcev, kot na primer Laurence Olivierja in Alec Guinnessa, da je tam še vedno živo zanimanje za film. V Ameriki se borijo proti televiziji tako, da se poslužujejo istih pisateljev, ki so dosegli velik uspeh prav pri televiziji. V Italiji se zatekajo k velikim koprodukcijam, ki iščejo navdiha v slavni romanah.

Občinstvo, ki je v zadnjih letih postalo mnogo zahtevnejše, se sedaj bolj zanima za filme, ki dokazujejo resno in skrbno pripravo. Postalo je občutljivejše za kulturne dogodke, dobilo je večji kriterij, spoznalo je filme drugih držav: Japonske, Indije, Švedske, Danske in se zanje navdušuje, čeprav so mu igralci popolnoma neznani; to pomeni, da ni več suženj divizma. Tudi zelo težki in globoki filmi kot so *Dies irae*, *Ordet*, *Birmanska harfa*, *Sedmi pečat*, dosežejo lahko velik trgovski uspeh.

Kino, ki more z lahkoto zblížiti in seznaniti med seboj razne narode, je pokazal, da lahko mnogo več doseže kot stotine in stotine knjig. Njegov jezik je sugestiven in vsakomur razumljiv, na razpolago ima ogromne sile, ki lahko služijo civilizaciji in spoznavanju med narodi.

To niso filmski igralci, ampak dijaki slovenske gimnazije v Trstu, ki so z lepim uspehom odigrali Anouilhovo »Antigono«

mov, sede v naslonjač in gleda televizijo, mimogrede večerja. Ko se vrne otrok iz šole, se vrže v naslonjač in gleda televizijo. Materi ne preostane drugega, kot da tiho kot svečnica nosi jed okoli družinskih članov, da med občudovanjem televizijskega sporeda dajo kaj v usta. Potem so vsi utrujeni in gredo spat.

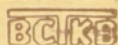
Vidite, to je ena stran prevelike zavzetosti za televizijo. Pri nas nismo še tako daleč, a lahko gremo v to smer.

Vendar kljub temu ne bomo rekli, da je to satan, ampak bomo tako kot vsako stvar po pameti in zmerno užívali. Prinaša namreč tudi mnogo dobrega. Posebej pa smo se tega vprašanja dotaknili v članku o radiu.

NOVE KNJIGE

V več pismih so naši rojaki prosili, da bi jih obveščala Mladika, katere nove knjige so na trgu. Navajamo jih nekaj:

Hevdecker-Leeb: Nürnberški proces I-II del	Lit. 2.300
Lokar Danilo: Hudomušni eros	Lit. 1.200
Malenšek Mimi: Temna stran meseca	Lit. 2.160
Melik Anton: Slovensko Primorje	Lit. 2.200
Milčinski Fran: Zbrani spisi I. del	Lit. 1.050
Mihelič Mira: Hiša večera	Lit. 1.350
Pahor Boris: Kres v pristanu	Lit. 780

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE

S. P. A.

TRŽAŠKA KREDITNA BANKA

GLAVNICA LIR 800.000.000 - VPLAČANIH LIR 180.000.000

TRST - ULICA FABIO FILZI ŠT. 10

TELEFON št. 38-101

BRZOJAVNI NASLOV: BANKRED

NOVA MANUFAKTURNA TRGOVINA

Josip Podobnik

OPČINE - Ul. dei Salici 1 - Tel. 21-090

Zadovolji vsak okus, ima veliko izbire in solidno postreže

TVRDKA

Keržè

TRST

Trg S. Giovanni 1

Telefon 35-019

Emajlirani štedilniki in peč najmodernejših oblik za vsa goriva • Popolna oprema za kuhinje, jedilnice, restavracije, iz emajla, nerjavečega (Inox) jekla itd. • Električni likalniki, sesalci za prah, pralni stroji, grelci za vodo, hladilniki • Dekorativni predmeti umetne obrti, od keramike do brušenega kristala • Lestenci ter vseh vrst električne luči, klasične in moderne oblike.

DROGERIJA

KAREL PODOBNIK

OPČINE - Proseška ulica 22 - Telefon 21-552

Zaloga vsega potrebnega blaga
Postrežba je hitra in solidna

Ko gradite ali prenavljate svoje domove, se oglasite v trgovini

Josip Terčon

NABREŽINA

Dobili boste v zalogi najboljše železno in stavbeno gradivo

Literarni pogovori

VSEM. Po vsakih počitnicah smo navadno dobili številne pošiljke pesmi in proze naših mladih sodelavcev. Letos pa ni tako. In vendar so tudi letošnje poletje preživeli naši študentje na soncu in svežem zraku, na potovanjih in letovanjih, gotovo so doživeli mnogo lepih in srečnih trenutkov. Imam vtis, da se je velik del mladih ljudi nekako odmaknil od literature in še bolj od literarnega ustvarjanja. Spomnim se lanskih Literarnih vaj, ki so pogosto tudi zaman čakale prispevkov. To ni najboljše spričevalo o naši mladini. Prav v letošnjih počitnicah so nas presenetili slovenski koroški študentje s svojim zbornikom »Mladje«. V njem je toliko doživetja, ljubezni do iskrenosti in lepote do jezika in izročila, toliko poguma in vere, da je v tem oziru lahko vzor tržaški in goriški mladini. Zdi se, da so naši študentje vse preveč omamljeni le od plehkkih popevk in od vzdušja »feštinov« in bi radi preplesali sončne in deževne dni. Veliki čas pa gre mimo njih, da ga komaj slutijo, a ga ne doživijo, še manj pa se zavedajo velikega poslanstva in odgovornosti, ki ju ima njihova mladost v času in v službi naroda.

Vendar še vedno verujem v zdravje mladosti. Upam, da bo naša mladina v lepi besedi in v sliki izrazila utrip velikega časa, ki ga živimo. »Mladika« bo rada odprla svoje strani vsem takim lepim naporom.

O prispevkih, ki smo jih prejeli, a jih v tej številki nismo objavili, bi radi povedali tole:

LR. Premalo pesmi ste poslali, da bi lahko kaj izbrali. »Morje« je običajno verzificiranje, (ne zamerite — preberite še enkrat!), ki res ne pove nič. Valčki, modrina, razlita v daljavo, še ladja na obzorju... To ni nič novega. Impresionistična pesem v slabih rimah. Vsaj eno drobno misel bi povedali o sebi, o drugih ljudeh, o ribiču ali mornarju, o morju, ki veže svetove v tem trenutku, o človeku, ki ga prvič vidi, o nekom, ki misli nanj ali hrepeni po njem... saj je toliko možnosti. Pošljite še kaj, da bo večja izbira.

FL. Nekje ste se pritožili, da »Mladika« ni objavila Vaših pesmi in ste bili zato hudi na revijo, češ, kakšna katoliška revija je to! Vaše pesmi so namreč religiozne. Morda ste pozabili, da smo Vam že odgovorili, da Vaše pesmi ne prenesejo najmanjše kritične mere. Zelo radi bi religiozne pesmi, a morajo biti res pesmi, kot so na primer A. Vodnika, ali Kosove (v Meddobju) ali Truhlarjeve (v Meddobju). »Mladika« je res družinska revija, vendar če že objavlja pesmi, morajo ustrezati vsaj nekim minimalnim zahtevam, če že ne moremo dobiti samo dobrih. To v pojasnilo.

VSEM pa bi radi povedali, da čakamo novih pošiljk.

Jože Peterlin

ZA KRATEK ČAS

ZLOGOVNA KRIZANKA

(Beličič Andrej — 35 točk)

	1	2		3	4		5	6	
7			8			9			10
11		12			13				
	14			15			16		
17	18			19			20		
	21		22			23			24
25		26			27				
	28			29				30	
31	32			33			34		
	35			36			37		

Vodoravno: 1. Besedna vrsta, 3. majhen živopisan ptič, 5. znanosti, 7. vsega lačne mravlje, 8. okoliščine, 9. Odi-sejeva žena, 11. pritok Rena, 12. grdo gledati, 13. grški otok, 14. eden izmed darov sv. Treh kraljev, 15. ruski otok v Pacifiku, 16. nevestino premoženje, 17. moderna postaja, 19. vrsta športa, 20. strupena kača, 21. vsebina knjige, 22. naklep, kamera, 23. potuje po puščavi, 25. moško ime, 26. stalni vetrovi, 27. orientalske tovarne živali, 28. otoki v Egejskem morju, 29. jugoslovansko-albanska reka, 30. veliki formati papirja, 31. geometrijsko telo, 33. tiskani razglasi, 34. Priamovo kraljestvo, 35. duše umrlih pri Rimljanih, 36. podložnik, 37. izgubljeni barvo.

Navpično: 1. Ideja, 2. zelo običajen glagol, 3. deli zvezd, 4. starodavna glasbila, 5. planet, 6. ljubljanski dnevnik, 7. jih je branil Leonida, 8. križ, 9. kralj kurnika, 10. slikarska potrebščina, 12. center, 13. prvi znak prehlada, 14. motiti, 15. travnata puščava, 16. vas na Gorenjskem, 18. vraževerni obesek, 19. jokati, 20. morske cvetlice, 22. plantaže, 23. muza pesništva, 24. veliki Francoz, 25. balkansko gorstvo, 26. slavnosten sprevod, 27. lahki športni čolni, 28. nam često vzbujajo otožnost, 29. se bavi z naravoslovjem, 30. krepko zmočiti, 32. del telesa, 33. mati povzročiteljice Trojanske vojne, 34. dnevi rimskega koledarja.

ČUDNO PISMO

(M. Schart — 10 točk)

»Pohitite vendar z neumornim, hitrim reševanjem! Polno je ugank o požaru v skladišču. Česnovi mladiki prilij vode! Si mar znorel, človek božji: Ah, bistri si svoj razum vsaj sedaj!«

Ti, na videz nesmiselni stavki vsebujejo že zelo preizkušeno resnico: treba jih je le prav brati.

SIFIRANO POROČILO O SKRITEM ZAKLADU

(M. Schart — 10 točk)

1+§§8A\$3 9+*I+O AIY\$8*+ ;4+ 4?O1+ §YI\$+ 31 9O?+§ ?+9F6 § 9O?+§86 48I8;F.

Našli smo to-le poročilo slovitega pirata Lafyta. Vsebuje načrt o skritem zakladu. (Upoštevejte, da se v slov. največkrat rabi črka A, nato V itd.). Za pomoč dodamo še to, da se druga beseda rokopisa glasi: ZAKLAD!

NEUMNI GOSPOD

(25 točk)

Nek aristokratski gospod je odšel na večtedenski dopust. Pred odhodom pa je naročil svojemu slugi, naj ureja njegovo pošto. Toda pozabil je izročiti slugi ključek poštnega nabiralnika in tako ta ni mogel priti do pisem. Nemudoma je zadevo sporočil gospodu. Ta mu je odpisal, da je ključek na knjižni polici. Toda gospod je naredil veliko neumnost. Katero?

Gospod Kremžar je znan veseljak. Ima pa hudo, ljubosumno ženo.

»Presneta punca,« je kregal Kremžar nekega dne naivno mlado služkinjo. »Kaj ste morali povedati moji ženi, kdaj sem prišel nočjo domov?«

»Saj nisem povedala ure,« ugovarja služkinja. »Narobe, gospod, ko me je gospa vprašala, kdaj ste prišli, sem rekla, da nisem mogla pogledati na uro, ker bi mi drugače prekipela kava in mleko.«

Elegantna gospa se približa stražniku. »Oprostite, za ob pol petih sem bila zmenjena, da se dobim tu s svojim možem. Ste ga morda videli?«

»Ne bi rekel, gospa,« je vljudno odgovoril stražnik, »ali ima kak poseben znak, po katerem bi ga spoznal?«

»Znak?« je pomislila gospa, »ne, drugače ne, ampak zdaj je ura že šest in mislim, da bo od jeze že ves moder v obraz.«

Učitelj zastavi učencem vprašanje: »Če je na katedru sedem muh in eno ubijete, koliko jih ostane?«

»Ena,« odgovori najslabši učenec.

Za dobro voljo

Stara gospa je prvič potovala z letalom. Hostess ji je vljudno ponudila nekaj žvečilnega gumija: »Da ne boste čutili pritiska v ušesih, zlasti ko se bomo dvigali in pristajali.«

Ko so prispeli, je gospa poklicala hostess in rekla: »Mi hočete zdaj pomagati vzeti gumi iz ušesa? Saj pomagalo tako ni nič.«

Narednik je vojakom-novincem pojasnjeval pomen zastave. Govoril jim je o domovini, o dolžnosti, o junaštvu. Ko je končal, se je obrnil k vojaku novincu:

»Miha, pozor! Tri korake naprej, marš! Odmor! Da vidimo, kaj si se naučil. No, na kaj misliš, kadar pogledaš na zastavo, ki plapolala na koncu droga?«

Miha se zagleda v zastavo, se popraska po glavi in reče: »Če bi videl, da zastava plapolala, bi mi prišlo na misel, da mora pihati veter.«

Gospa spremi sina Karlčka v šolo. Otrok ima komaj šest let in bo prvič videl šolo odznotraj.

»Prosim vas, gospodična,« je naročala mamica, »dovolite mi, da poje vsako uro en sadež. In, prosim vas, pazite, da ne bi sedel na prepihu, veste, je tako nežen. Pazite, da ga boste takoj opazili, ko bo prosil, da bi šel ven. Veste, je tako plah. Kadar ga boste poklicali h katedru, mu ne recite Karlo, ampak Karlček, drugače ne bo vedel, da mislite njega. Doma ga vedno tako kličemo... Pa še nekaj, gospodična, pazite, da ga ne okregate kdaj vpričo drugih. Taka žalitev bi ga globoko zadela. Če bi kaj zagrešil, napravite raje tako: dajte dve zaušnici njegovemu sosedu. Prepričana sem, da bo to tudi nanj dobro vplivalo.«

»Kaj je žolč?« Nekdo je odgovoril tako: »Neka vrsta zakonske družice v notranjosti našega telesa, ki nam prepoveduje piti likerje, kavo, jesti pikantne jedi in vse tisto, kar bi nam teknilo.«